

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

IEVA PRAVDIUKAITĖ

(MAGISTRANTŪROS NUOLATINIŲ STUDIJŲ CIVILINĖS TEISĖS PROGRAMA)

KODAS: 62401S105

VIEŠIEJI PIRKIMAI. SUTARČIŲ SUDARYMAS IR VYKDYMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Doc. dr. Antanas Rudzinskas

Konsultantas -

Vilnius, 2011

VIEŠIEJI PIRKIMAI. SUTARČIŲ SUDARYMAS IR VYKDYMAS

Turinys

IVADAS	3
1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS	6
1.1. Viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso teisės nuostatų santykis	6
1.2. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas ir jo raida	7
1.3. Subjektai, kuriems taikoma viešųjų pirkimų teisė	13
2. PAGRINDINIAI VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PRINCIPAI IR TIKSLAI	16
2.1. Viešųjų pirkimų principų taikymas, remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika	16
2.2. Viešųjų pirkimų tikslai	20
3. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES SUDARYMAS	23
3.1. Bendrosios nuostatos	23
3.2. Kompetencijos nustatymas viešojo pirkimo sutarties sąlygų įvykdymui	25
3.3. Sutarties sudarymo kaina	37
3.4. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose	41
4. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES VYKDYMAS	46
5. ŪKIO SUBJEKTŲ TEISIŲ GYNIMO PRIEMONIŲ SISTEMA: LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS	55
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS	60
ANOTACIJA	68
ANNOTATION	69
SANTRAUKA	70
SUMMURY	71

IVADAS

Temos aktualumas. Viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo reglamentavimas pradėtas tik 1992 metais. Pirmosios Europos Ekonominės Bendrijos¹ direktyvos parengtos buvo 1971 metais. Per daugiau nei dešimtmetį viešųjų pirkimų reikšmė tapo aktuali socialinei ir ekonominei Lietuvos raidai. Perkančiųjų organizacijų atliekamų viešųjų pirkimų mastai tiek regioniniu, tiek ir Europos Sąjungos vieningos rinkos lygiu kasmet auga. Lietuvai pradėjus gauti Europos Sąjungos finansinę paramą, daugelis šią paramą gaunančių pareiškėjų viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka tapo perkančiosiomis organizacijomis, o tokie veiksniai didina tiek perkančiųjų organizacijų, tiek jų atliekamų pirkimų skaičių. Vien per 2010 metus, Viešųjų pirkimų tarnybos duomenimis, preliminarai įvykdytų viešųjų pirkimų vertė sudaro 8.782,2 mln. litų. Lietuvos viešųjų pirkimų sistema yra nuolat kintanti. Todėl svarbu, jog viešųjų pirkimų sutarčių pagrindu racionaliai būtų panaudotos tam skiriamos lėšos, būtų plėtojama nacionalinė pramonė ar tam tikri mažiau išvystyti šalies regionai, sprendžiamos užimtumo ar ekologinės problemos, labiau integruotos į visuomenę į tam tikros jos asmenų grupes, skatinamas skaidrumas, vienodas vertinimas, sąžininga konkurencija, veiksmingumas ir viešųjų pirkimų principų įgyvendinimas.

Lietuvai prisijungus prie Pasaulio prekybos organizacijos, kitų tarptautinių organizacijų² būtina vykdyti išipareigojimus dėl teisės aktų suderinimo. Europos Sąjungos ir Pasaulio prekybos organizacijos reikalavai nuolat tobulinami, todėl net ir nemažai praėjus laiko nuo pradžios, kai nacionaliniu mastu buvo pradėti reglamentuoti viešieji pirkimai, vis ryškėja probleminės sritys, vykdančios viešojo pirkimo procedūras bei sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Matomas nacionalinių teisės aktų neišsamumas, skurdžiai reglamentuojamos sritys, susijusios su socialinių problemų sprendimu, trūksta praktinių pavyzdžių, kaip išvengti viešųjų pirkimų principų pažeidimų, kai tikrinama ūkio subjektų³ kompetencija (kvalifikacija), kuri nėra apibrėžta tokio tipo metodinėje medžiagoje. Trūksta aiškaus reglamentavimo, kokių kriterijų pasirinkimas būtų laikomas tinkamu ir teisėtu, kai ūkio subjektų pasiūlymai vertinami pagal ekonomiškai naudingiausią vertę; neišsamiai sureguliuotas viešojo pirkimo sutarties instituto vykdymas. Kai kurios Viešųjų pirkimų tarnybos išvados prieštarauja formuojamai teisminei praktikai, kurios klaidina perkančiąsias organizacijas, dėl ko dažnai susiduriama su procedūriniais pažeidimais, kurių rezultatas – neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutartys.

¹ 1993 m. lapkričio 1 d., įsigaliojus Maastrichto sutarčiai, Europos ekonominė bendrija buvo pavadinta Europos Bendrija, greta jos buvo įkurta Europos Sąjunga.

² Šiaurės Atlanto sutarties organizacija NATO, Jungtinių Tautų Organizacija, UNESCO ir kitos.

³ Darbe naudojama sąvoka „ūkio subjektas“ bendrai apims ūkio subjektą, paslaugų teikėją ir rangovą.

Atsižvelgiant į tai, jog viešojo pirkimo sutarties sudarymas ir vykdymas yra dinamiškas procesas, autorė savo darbo **objektu** pasirinko šio tipo sutarčių sudarymo ir vykdymo teisinio reglamentavimo ypatumų bei praktinio pritaikomumo problemų analizę.

Ginamieji teiginiai:

1. Aiškumo trūkumas viešųjų pirkimų reglamentavime nesudaro sąlygų suformuoti tikslią ir išsamią ofertą.
2. Viešojo pirkimo sutarties vykdymas nėra efektyviai reglamentuojamas viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais.

Pagrindinis darbo tikslas:

1. Įvertinti ir atskleisti viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo ir vykdymo ypatumus, kylančias problemas;
2. Nustatyti šių problemų priežastis;
3. Pateikti siūlymus dėl galimo viešojo pirkimo sutarties ir jos vykdymo reglamentavimo pakeitimo.

Darbo arbo tikslo pagrindu suformuoti **uždaviniai** jo įgyvendinimui, kuriais ketinama:

1. Išanalizuoti viešojo pirkimo sutarties sudarymo pagrindinių etapų reglamentavimą;
2. Identifikuoti racionalaus viešojo pirkimo sutarčių sudarymo ir vykdymo pagrindines kliūtis ir jų priežastis.
3. Atlikti teismų praktikos analizę dėl viešųjų pirkimų sutarties sudarymo ir vykdymo;
4. Parengti pasiūlymus efektyvesniam viešųjų pirkimų sutarčių sudarymui ir vykdymui.

Darbo metodai. Darbe vyrauja tokie tyrimo metodai:

Darbe naudojamas sisteminis – loginis metodas, kurio pagalba analizuojamas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 18, 32-37, 39 straipsniai bei kiti viešuosius pirkimus reglamentuojantys nacionaliniai teisės aktai, Europos Sąjungos leidžiami teisės aktai bei teisminė praktika.

Lingvistiniu metodu bus aiškinamasi su darbu susijusių kai kurių sąvokų bei frazių prasmės, bus siekiama nustatyti subjektus, kuriems taikoma viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai.

Analitinio – kritinio metodo naudojimas suteiks galimybę, kuo plačiau nustatyti praktines problemas, siekiant sudaryti bei vykdyti viešojo pirkimo sutartį. Praktinės problemos bus nustatomos, analizuojant teisės aktus, kurie reglamentuoja viešuosius pirkimus, kompetentingų institucijų sprendimus, formuojamą teismų praktiką.

Loginis ir apibendrinimo metodai naudojami, siekiant apibendrinti nagrinėtą teorinę ir praktinę medžiagą bei išvadoms bei pasiūlymams suformuoti.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, penkios dalys, darbe atliktos teisinės analizės pagrindu suformuotos išvados, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, panaudotos literatūros sąrašas. *Pirmame darbo skyriuje* nagrinėjamas viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas, nustatoma kokios teisės šakos viešųjų pirkimų sritis priskiriama, kokiems subjektams privaloma viešųjų pirkimų teisė. *Antrajame skyriuje* nagrinėjama viešųjų pirkimų šerdis – viešųjų pirkimų principai ir pagrindiniai tikslai. *Trečiajame skyriuje* nagrinėjami pagrindiniai viešojo pirkimo sutarties sudarymo etapai, išryškinamos su šiuose etapuose susiduriamomis kliūtimis. *Ketvirtąjį skyrių* apima viešojo pirkimo sutarties keitimo galimybių įvertinimas. *Penktame skyriuje* nagrinėjama viena iš ūkio subjektų teisių gynimo priemonių sistemų – laikinoji apsaugos priemonė. Kiekvieno skyriuje pabaigoje pateikiamos išvados. Pagrindinės išvados ir pasiūlymai pateikiami darbo pabaigoje.

Svarbu paminėti, kad darbe analizuotos tik svarbiausios viešųjų pirkimų sistemos kryptys, kaip kad galimybės nustatyti, ar ūkio subjektas bus pajėgus tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, nagrinėjamos pasiūlymuose pateikto informacijos konfidencialumo problemos, sudarytos sutarties keitimo galimybės, aptariami viešųjų pirkimų principai bei tikslai. Darbas parengtas išanalizavus bendruosius ir specialiuosius viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus, Europos Teisingumo Teismo bei nacionalinių teismų suformuotą praktiką, viešųjų pirkimų specialistų straipsnius.

Darbo autorė daugiau nei ketverius metus dirba bendrovėje teisininke. Šios bendrovės pagrindinis darbo pobūdis siejamas su viešųjų pirkimų sutarčių sudarymu ir vykdymu. Dirbdama teisininke esu ruošusi ne vieną dešimtį šio pobūdžio dokumentų, todėl praktiškai kiekvieną dieną susiduriu su darbe minimomis problemomis. Tai verčia sekti šiai temai skirtą teisinę literatūrą, be perstojo domėtis teismų praktika, sekti įstatymo leidėjo žingsnius.

1. VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

1.1. Viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso teisės nuostatų santykis

Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas) viešiesiems pirkimams nustato specialius reikalavimus, kurie dažniausiai yra imperatyvaus pobūdžio ir reikalauja besąlygiško jų laikymosi. Viešųjų pirkimų teisiniai santykiai, nepaisant juose dominuojančio viešojo intereso, savo esme, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 1.1, 2.36, 6.380-6.382 straipsniais bei Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi, yra civiliniai teisiniai santykiai⁴. Tai nuolatos pažymima ir Viešųjų pirkimų tarnybos, viešųjų pirkimų politiką įgyvendinančios ir prižiūrinčios, kaip laikomasi viešuosius pirkimus įgyvendinančių teisės aktų, leidžiamuose įsakymuose, rekomendacijose, metodinėse medžiagose bei kituose norminiuose dokumentuose. Viešųjų pirkimų įstatymo 1 straipsnio. 1 dalyje numatyta, jog šis įstatymas nustato viešųjų pirkimų tvarką, šių pirkimų subjektų teises, pareigas ir atsakomybę, viešųjų pirkimų kontrolės ir ginčų sprendimo tvarką. Viešųjų pirkimų įstatymo teisinio reglamentavimo tikslas – reguliuoti viešojo pirkimo sutarčių sudarymą, o tokių sudarytų sutarčių vykdymas yra jau reglamentuojamas bendrosiomis sutarčių teisės normomis. Po viešojo pirkimo sutarties sudarymo tokios sutarties šalys turi tik nežymią sutarčių laisvę⁵, kuria visa apimtimi gali naudotis privatūs subjektai, sudarydami ne viešojo pirkimo sutartį, kadangi vėlesni šalių veiksmai negali paneigti ir pakeisti viešojo pirkimų procedūrų nulemiamos sudarytos sutarties esmės. Viešojo pirkimo sutarčių sudarymo tvarka ir šias sutartis sudarančių subjektų specifinis teisinis statusas lemia, jog įstatymų leidėjas viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtina tam tikras normas, kurių pagrindu į sudaromas viešojo pirkimo sutartis privalo būti įtrauktos nuostatos, reguliuojančios sutarties vykdymo aspektus. Tačiau kalbant apie sutarties laisvės principą, ūkio subjektas turi visišką laisvę akceptuoti pirkimą vykdančios organizacijos pirkimo sąlygas, ar tas sąlygas įstatymų nustatyta tvarka mėginti pakeisti⁶, ar apkritai atsisakyti dalyvavimo pirkimo procedūrose.

⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-713/2010.

⁵ Civilinio kodekso 6.156 straipsnis.

⁶ Viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų tvarka prašyti pirkimo sąlygas tikslinti, paaiškinti arba keisti, jei tokios sąlygos pažeidžia ūkio subjekto teises ar teisėtus interesus.

Taigi, viešojo pirkimo sutartis reglamentuoja tiek viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai, tiek Civilinio kodekso sutarčių teisės normos. Atkreiptinas dėmesys, kad Civilinio kodekso 6.382 straipsnis numato, jog viešojo pirkimo–pardavimo sutartims šio kodekso normos taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita, todėl visais atvejais, analizuojant bendrųjų sutarčių teisės normų taikymo viešojo pirkimo sutartims galimybes, yra privaloma įvertinti Viešųjų pirkimų įstatymo reglamentavimą bei jo nulemiamą viešojo pirkimo sutarčių specifiką.

Lietuvos Aukščiausias Teismas yra konstatavęs⁷, jog viešųjų pirkimų teisinius santykius reguliuojant specialiuoju įstatymu, kitų teisės aktų nuostatos šiems santykiams turi būti taikomos subsidiariai, t. y. pirmiausia reikia taikyti galiojančias Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, o kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai Viešųjų pirkimų įstatymas nereguliuoja atitinkamo klausimo arba Viešųjų pirkimų įstatymo normose įtvirtintos blanketinės nuostatos. Be to, negalima Viešųjų pirkimų įstatymo aiškinti ir taikyti taip, kad būtų pažeistos kitų teisės aktų imperatyviosios teisės normos, o šių taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų taikymui, nebent Viešųjų pirkimų įstatymas *expressis verbis* (aiškiai) būtų įtvirtintas priešingas reguliavimas.

Išvada:

1. Viešųjų pirkimų teisiniai santykiai yra civiliniai teisiniai santykiai, kadangi specialiajame įstatyme nustatyta procedūrų tvarka yra pateikiama oferta, kurią suinteresuotas ūkio subjektas akceptuoja.

1.2. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas ir jo raida

Viešųjų pirkimų institutas reguliuojamas Europos Bendrijos direktyvų bei nacionalinių teisės aktų, atsižvelgiant į tai, jog yra tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinės teisės objektas. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl specialaus įstatymo normų reikalavimai yra imperatyvaus pobūdžio⁸. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, jog Viešųjų pirkimų įstatymu siekiama užtikrinti racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, kokybišką prekių ir paslaugų, reikalingų užtikrinti valstybės ir savivaldybių darnią ir tinkamą veiklą, gavimą, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, garantuoti

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio mėn. 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009.

⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.

lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principus, įgyvendinti priemonės, atsižvelgiant į Nacionalinės kovos su korupcija programos tikslus ir uždavinius⁹.

Tiek Europos Sąjungos teisėje, tiek nacionalinėje teisėje išskiriamos dvi pirkimų rūšys: tarptautiniai pirkimai bei nacionaliniai pirkimai. Iki 2008 rugsėjo 15 d. priimtos naujos Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijos, Viešųjų pirkimų įstatymas griežtai reglamentavo tiek tarptautinių pirkimų, tiek nacionalinių pirkimų procedūrų vykdymą bei viešųjų pirkimų sutarčių sudarymą. 2008 rugsėjo 15 d. priėmus naująją Viešųjų pirkimų įstatymo redakciją, joje griežtai reglamentuojami yra tik tarptautinių pirkimų procedūrų vykdymas, o nacionalinių pirkimų vykdymui palikta didesnė diskrecija, kadangi nacionaliniai pirkimai daro tik tai labai mažą įtaką Europos vidaus rinkos funkcionavimui. Darytina prielaida, jog būtent dėl šios priežasties Europos Sąjungos teisė nereguliuoja visų viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo aspektų, kai kuriuos palikdama nacionalinei teisei. O nacionalinė teisė perkančiosioms organizacijoms paliko teisę nacionalinius pirkimus vykdyti pagal pačių pasitvirtintą tvarką – supaprastintų viešųjų pirkimų taisykles.

Tarptautiniai viešieji pirkimai reguliuojami viešųjų pirkimų direktyvomis, kurios pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 249 straipsnį yra privalomos kiekvienai valstybei narei, kuriai jos yra skirtos. Tačiau nacionalinės valdžios institucijos jau pačios turi teisę pasirinkti jos įgyvendinimo formą ir būdus.

Nors pirmosios viešųjų pirkimų direktyvos buvo priimtos jau 1971 metais, Lietuvoje viešųjų pirkimų reglamentavimas prasidėjo tik nuo 1992 metų ir ne įstatymu, o Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) nutarimais¹⁰, kuriais buvo patvirtintos laikinosios pirkimų procedūrų organizavimo ir vykdymo tvarkos finansavimą gaunančioms valstybės institucijoms.

Viešųjų pirkimų reguliavimas įstatymu Lietuvoje, kuris parengtas buvo pagal Jungtinių tautų Modelinį prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų įstatymą (UNCITRAL), pradėtas buvo tik 1996 metais¹¹. Pirmasis įstatymas nebuvo itin harmoningas Europos Bendrijos direktyvoms, reglamentavusioms viešuosius pirkimus. Nebuvo harmoningas ir 1999 metų Viešųjų pirkimų

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-623/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2007.

¹⁰ 1992 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 355 „Dėl prekių (paslaugų) įsigijimo tvarkos biudžetinėse įstaigose“; 1992 m. birželio 9 d. nutarimas Nr. 444 „Dėl valstybinio užsakymo konkurso nuostatų, valstybinio užsakymo sutarties nuostatų, valstybinio užsakymo įsipareigojimų nevykdymo nuostolių įvertinimo metodikos patvirtinimo“; 1995 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 510 „Dėl valstybinio pirkimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo“.

¹¹ Lietuvos Respublikos viešojo pirkimo įstatymas. Valstybės žinios. 1996. Nr.84-2000.

įstatymo pakeitimas¹², nors jame jau buvo atsisakyta išimtinės prekybos lengvatos, nustatytos kai kurioms įvežamoms prekėms, šalies ūkio subjektų naudai, o perkančiosios organizacijos nebeteko teisės riboti užsienio ūkio subjektų dalyvavimo viešųjų pirkimų procedūrose. Tačiau įstatyme vis dar buvo daug neatitikimų direktyvoms.

Tik po kelerių metų, 2002 metais, buvo parengtas naujas Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimas¹³. Naujasis įstatymo pakeitimas labiau atitiko Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą sutarties sąlygas ir tuo metu galiojusias viešųjų pirkimų direktyvas. Buvo pašalintos visos kliūtys bendrajai rinkai formuotis. Naujausias įstatymo pakeitimas ne tik galutinai panaikino tiesiogines užsienio ūkio subjektų diskriminavimo formas, bet ir įtvirtino nemažai priemonių, apsaugančių ūkio subjektus nuo netiesioginės diskriminacijos apraiškų. Įstatymas įpareigojo skelbimus apie pirkimus pradėti skelbti visos Europos Sąjungos mastu; buvo pailginti pasiūlymų pateikimo terminai; buvo paruoštos metodikos ūkio subjektų kompetencijos ir pirkimo objekto reikalavimų nustatymams. Tai leido Europos Sąjungos ir Lietuvos ūkio subjektams tinkamai paruošti pasiūlymus bei juos pateikti.

2004 metais Europos Parlamentas ir Taryba priėmė dvi naujas direktyvas, kurios papildė bei patobulino jau prieš tai galiojusias direktyvas bei įtvirtino naujus viešųjų pirkimų sudarymo reikalavimus klasikiniam¹⁴ ir komunaliniam¹⁵ perkančiųjų organizacijų sektoriams. Po metų, naujų direktyvų pagrindu, buvo priimta ir nauja Viešųjų pirkimų įstatymo redakcija, pasirinkus Švedijoje taikomą modelį – klasikinį ir komunalinį perkančiųjų organizacijų sektorius reglamentuojant vienu įstatymu, nors ir buvę aktyvių svarstymų klasikinį ir komunalinį perkančiųjų organizacijų sektorius reglamentuoti atskirais įstatymais. Naujoji 2005 m. gruodžio 22 d. Viešųjų pirkimų įstatymo redakcija Lietuvos ūkio subjektams atvėrė platesnes galimybes dalyvauti Europos Sąjungos šalių organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose. Dalyvavimas konkursuose buvo grindžiamas vienodomis sąlygomis, vienodai visos Europos Sąjungos rinkos ūkio subjektams suprantamomis taisyklėmis. Unifikavus viešųjų pirkimų teisinį reglamentavimą Europos Sąjungos teise, nustačius vienodas pirkimo procedūrose dalyvavimo taisykles, ūkio subjektai galėjo efektyviai dalyvauti kitų valstybių narių rinkose, kadangi buvo išvengta tikėtinų netarifinių arba nefiskalinių laisvo prekių ir paslaugų judėjimo apribojimų, kurie draudžiami pagal Europos Sąjungos sutarties 28, 29, 49 straipsnius.

Kaip darbe jau minėta, viešųjų pirkimai skirstomi į dvi rūšis: tarptautinius ir nacionalinius pirkimus. Tarptautinių pirkimų ypatumai reglamentuojami 2008 m. rugsėjo 15 d.

¹² Lietuvos Respublikos viešojo pirkimo įstatymo įstatymas. Valstybės žinios. 1999. Nr. 56-1809.

¹³ Lietuvos Respublikos viešojo pirkimo įstatymo įstatymas. Valstybės žinios. 2002. Nr. 118-5296.

¹⁴ Valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos, kitų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų, kurie atitinka Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies sąlygas, vienos arba kelių valstybės ar savivaldybės valdymo institucijų ir (ar) kitų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų, kurie atitinka šio Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies sąlygas.

¹⁵ Organizacijos, veikiančios vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityje.

Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijos ir jos pakeitimų¹⁶ II, III ir V skyriaus nuostatų. Šiame įstatyme ir jo pakeitimuose įgyvendinamos pagrindinės Europos Bendrijos viešųjų pirkimų direktyvos:

1. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (toliau – Direktyva 2004/17/EB);
2. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (toliau – Direktyva 2004/18);
3. 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (toliau – Direktyva 89/665);
4. 1992 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo bei kitos Europos Bendrijos teisės nuostatos (toliau – Direktyva 92/13/EEB);
5. kiti Europos Bendrijos teisės aktai¹⁷.

Nors ir Lietuvos bei kitų Europos Sąjungos narių viešųjų pirkimų teisė yra unifikuota aukščiau paminėtomis direktyvomis, jomis teisminiuose ginčiuose bylos šalys remtis negali. Tačiau, jei privaloma direktyva į nacionalinę teisės aktą laiku neperkelta ar yra netinkamai perkelta, bet jos nuostata yra pakankamai aiški, tiksli ir besąlyginė, yra taikoma tiesioginė veikimo prielaida¹⁸. Kadangi netinkamu direktyvos nuostatų perkėlimu laikoma ne tik normos neatitiktis, bet ir direktyvos tikslams prieštaraujanti nacionalinių nuostatų (kuriose inkorporuotos direktyvų normos) taikymo praktika arba tokias teisės nuostatas aiškinanti nacionalinė jurisprudencija, o perkančioji organizacija Europos Sąjungos tikslais laikoma valstybės dalimi¹⁹, ūkio subjektai, laiku ar tinkamai neperkėlus direktyvos į nacionalinę teisės sistemą, tokios direktyvos nuostatomis gali tiesiogiai remtis teismuose. Šiai dienai daugelis Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvų nuostatų atitinka bendrąsias tiesioginio veikimo ir taikymo sąlygas, egzistuoja reali prielaida jomis remtis nacionaliniuose teismuose, įgyvendinant harmoningą

¹⁷ Išsamus Europos Bendrijos teisės aktų, inkorporuotų į Lietuvos teisę, nurodytas Viešųjų pirkimų įstatyme. Be šių Bendrijos teisės aktų, viešųjų pirkimų teisiniam reguliavimui reikšmingi ir ne norminės galios teisės aktai, pavyzdžiui, Europos Komisijos komunikatai.

¹⁸ Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje Nr. C-41/74; Europos Teisingumo teismo 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-399/98.

¹⁹ Pagal Teisingumo Teismo praktiką valstybės sąvokai priskirtinos ne tik visos viešojo administravimo institucijos, decentralizuoti valstybiniai dariniai, bet ir teisės subjektai, kuriems pavestas viešojo intereso tenkinimas ir tam tikri valdingi įgaliojimai (Europos Teisingumo teismo 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-188/89).

teisės aiškinimą. Nacionalinė teismų praktikoje, susijusioje su viešųjų pirkimų ginčais, aptinkama, jog yra mėginta remtis tiesiogiai direktyva, kai ginčas kilo dėl pretenzijos pateikimo termino pirkimą vykdančiai organizacijai ir buvo aiškinamasi, ar pretenzija pateikiama turėjo būti per 5 darbo dienas, ar per 15 kalendorinių dienų²⁰. Nagrinėjamoje byloje susiklostė situacija, kad Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB turėjo būti inkorporuota į Lietuvos teisės sistemą iki 2009 m. gruodžio 20 d. (Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB 3 str. 1 d.), tačiau realiai ji buvo inkorporuota 2010 m. kovo 2 d. Nepaisant to, jog pavėluotai, tačiau minėtoji direktyva buvo inkorporuota į Lietuvos teisės sistemą ir ieškovo ieškinys buvo atmestas, kadangi išimtinių sąlygų (pasibaigęs direktyvos įgyvendinimo terminas ir ji turi būti neįgyvendinta arba netinkamai įgyvendinta), kai direktyva nacionaliniame teisme galima remtis tiesiogiai, nebuvo ir jos tiesioginis veikimas tapo negalimu.

Aptariant nacionalinių pirkimų reglamentavimą, reikėtų paminėti, jog Viešųjų pirkimų įstatyme ir su jo įgyvendinimu susijusiuose teisės aktuose, nacionaliniai pirkimai vadinami supaprastintais pirkimais. Pirkimo rūšis (tarptautinis ar nacionalinis pirkimas) parenkama, atsižvelgiant į numatomą viešojo pirkimo sutarties vertę²¹, sumuojamą pagal prekių tipą, paslaugų kategoriją ar darbų grupę bei atsižvelgiant į perkamų paslaugų pobūdį²². Pirkimo sutarties verčių dydžius tvirtina ir kas dvejus metus tikslina Europos Komisija, jas skelbdama Europos Sąjungos oficialiame leidinyje.

Viešųjų pirkimų teisinius santykius nacionaliniu lygmeniu reguliuoja bendrieji ir specialieji teisės aktai. Bendruosius teisės aktus apima Civilinis kodeksas, kuris viešiesiems pirkimams taikomas tiek, kiek kiti specialūs įstatymai nenustato ko kita (6.305 straipsnio 3 dalis, 6.382 straipsnis) bei Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (toliau – Civilinio proceso kodeksas) paprastai, taikomas, sprendžiant viešojo pirkimo sutarčių ginčus teisme. Specialiuosius teisės aktus apima Viešųjų pirkimų įstatymas ir kiti viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai, kurių dalis jų yra privalomojo pobūdžio (pvz., Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai), kita – rekomendacinio (pvz., Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymai), taikomi vykdant viešųjų pirkimų procedūras.

Civilinio kodekso 6.382 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad viešojo pirkimo–pardavimo sutartims Civilinio kodekso normos taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita, bet Civilinio kodekso normos gali būti labai svarbios ne tik vykdant viešojo pirkimo sutartį bet, ir

²⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1566/2010.

²¹ Viešųjų pirkimų įstatymo 9 straipsnis, Direktyvos 2004/18 7 straipsnis

²² Viešųjų pirkimų įstatymo 84 straipsnio 3 punktas, Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlis B paslaugos.

sudarant viešojo pirkimo sutartį, pavyzdžiui, nustatant viešojo pirkimo objekto apibūdinimą²³. Teismai, nagrinėdami ūkio subjektų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, privalo vadovautis Civilinio proceso kodekso nuostatomis tiek, kiek tokio proceso nereguliuoja viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai. Dėl to, pavyzdžiui, ieškinio ar apeliacinio skundo nagrinėjimo trukmei taikytinas Viešųjų pirkimų įstatymas, o žyminio mokesčio nustatymui, įrodinėjimui – Civilinio proceso kodekso normos. Pažymėtina, jog, nagrinėjant ginčus dėl viešųjų pirkimų, netaikytina Civilinio kodekso 1.125 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatytas sutrumpintas vieno mėnesio ieškinio senaties terminas, taikomas iš konkurso rezultatų atsirandantiems reikalavimams, kitaip nei viešajame konkurse, vykdomos viešojo pirkimo procedūros (pavyzdžiui, kvalifikacijos tikrinimas, procedūrų nutraukimas). Viešojo konkurso institutas atribotinas nuo viešųjų pirkimų instituto, todėl viešiesiems pirkimams *mutatis mutandis* (priėmus būtinus pakeitimus) netaikytinos Civilinio kodekso XLIX skyriaus nuostatos²⁴.

Kaip jau buvo minėta, iki 2008 m. rugsėjo 15 d. nacionaliniai viešieji pirkimai buvo reglamentuojami gan smulkmeniškai. Priėmus 2008 m. rugsėjo 15 d. Viešųjų pirkimų įstatymo redakciją, buvo atsisakyta detalaus ir griežto pirkimo procedūrų reglamentavimo. Didesnė sprendimo priėmimo laisvė palikta perkančiajai organizacijai. Supaprastintiems pirkimams konkrečiai buvo skirtas tik IV įstatymo skyrius. Be IV įstatymo skyriaus nacionaliniams pirkimams taip pat privalomos ir bendrosios įstatymo nuostatos: viešųjų pirkimų principų laikymasis bei jų įgyvendinimas, viešųjų pirkimų tikslų įgyvendinimas, viešojo pirkimo sutartyje pagrindinių sąlygų įrašymo privalomumas, kai kurių supaprastintų pirkimų konkurso sąlygų privalomų reikalavimų įtvirtinimas, ginčų nagrinėjimo tvarkos apibrėžimas. O esant supaprastintų pirkimų teisinio reguliavimo spragai, *mutatis mutandis* (priėmus būtinus pakeitimus) taikomos tarptautinius pirkimus reglamentuojančios nuostatos – Viešųjų pirkimų įstatymo II ir III skyriai bei juos aiškinanti Europos Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų praktika.

Nors visuomenėje plačiai eskaluojama viešųjų pirkimų tematika ir audringai reaguojama į viešųjų pirkimų problemas, ypač susijusias su korupcija, pastebėtina, kad pats viešųjų pirkimų klausimas nėra pernelyg politizuojamas. Visos Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijos, buvo priimtos Vyriausybės parengtų ir pateiktų projektų pagrindu. Įstatymo projektų

²³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-713/2010. Ginčas kilo dėl prekės sąvokos viešajame pirkime, ar prekę galima būtų laikyti produktu, kuris dar nėra pagamintas. Viešųjų pirkimų įstatymas nenustato, ar preke, kaip pirkimo objektu, gali būti būsimas daiktas. Todėl sprendžiant ginčą, teisėjų kolegija rėmėsi Civilinio kodekso 6.305 straipsnio 1 dalimi, 6.477 straipsnio 1 dalimi, 6.306 straipsnio 1-2 dalimis, 6.567 straipsnio 1 dalimi, Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 33 dalimi ir išaiškino, jog nėra įtikinamų argumentų, kurie pateisintų draudimą perkančiajai organizacijai pirkti dar neegzistuojantį daiktą.

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

svarstymo Lietuvos Respublikos Seime (toliau – Seimas) metu nebūdavo daroma kokių nors rimtesnių pakeitimų. Prezidentas (-ė) taip pat teigiamai vertindavo Seimo priimtus Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijas.

Išvados:

1. Viešieji pirkimai reguliuojami specialiais (Viešųjų pirkimų įstatymas ir kiti viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai) ir bendraisiais (Civilinis kodeksas, Civilinio proceso kodeksas) teisės aktais

2. Teisės aktai unifikuoti viešųjų pirkimų direktyvomis, tačiau dar ne visos viešųjų pirkimų direktyvos yra perkeltos į viešuosius pirkimus reglamentuojančius nacionalinius teisės aktus.

1.3. Subjektai, kuriems taikoma viešųjų pirkimų teisė

Vienas iš pagrindinių klausimų viešojo pirkimų sutarčių teisėje yra sutarčių, privalomai sudaromų pagal viešojo pirkimo procedūrą, atskyrimas nuo sutarčių, kurioms ši procedūra neprivaloma. Direktyvoje 2009/81/EB 2 straipsnyje įtvirtinta, jog viešojo pirkimo sutartys – tai raštu sudarytos sutartys siekiant atlygio, kaip apibrėžia Direktyvos 2004/17/EB 1 straipsnio 2 dalies a punkte ir Direktyvos 2004/18/EB 2 dalies a punkte, t. y. – tai atlygintinio piniginio pobūdžio sutartys, kurias raštu sudaro ūkio subjektas, paslaugų teikėjas arba rangovas ir perkančioji organizacija²⁵.

Paminėtose direktyvose perkančioji organizacija apibrėžiama kaip valstybės, regioninės ar vietos valdžios institucija, viešosios teisės reglamentuojama įstaiga, taip pat asociacija, kurią sudaro viena ar daugiau tokių valdžios institucijų arba viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog perkančioji organizacija yra subjektas, inicijuojantis viešąjį pirkimą, privalantis tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo procedūras, taip pat nagrinėjantis ūkio subjektų skundus dėl jos priimtų sprendimų, sudarantis (preliminarią) pasiūlymų eilę ir išrenkantis laimėtoją, su kuriuo sudaro viešojo pirkimo sutartį²⁶. Taigi, tik subjektai, turintys perkančiosios organizacijos statusą, sudarydami viešojo pirkimo sutartis, privalo laikytis nacionalinių ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės normų. Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų kategorijos, kurios perkeltos

²⁵ 2009 m. liepos 13 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityje, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB.

²⁶ Lietuvos Aukščiausio teismo senato 2009 m. rugsėjo 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. 31.

yra iš Direktyvos 2004/18 nuostatos. Viešųjų pirkimų įstatymas įskiria dvi perkančiųjų organizacijų kategorijas:

- valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos;
- viešasis ar privatus juridinis asmuo, išskyrus valstybės ar savivaldybių valdymo įstaigas.

Siekiant nustatyti, ar valstybės arba savivaldybės valdymo institucija atitinka perkančiosios organizacijos statusą, svarbu konstatuoti, jog tokios valstybės ar savivaldybės institucijos veikla įgyvendina viešojo administravimo funkciją²⁷ ir/ arba tokia institucija įgyvendina veiklą, susijusią su administravimo funkcija ir/ arba tenkina viešuosius interesus. Pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą tai atitiktų visas viešojo administravimo institucijas: centrinius ir teritorinius valstybinio administravimo subjektus (institucijas) bei savivaldybių administravimo subjektus (institucijas). Civilinio kodekso 2.36 straipsnis nustato, kad valstybė ir savivaldybės įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas bei jas įgyvendina per atitinkamas valstybės ir savivaldybių valdymo institucijas. Taigi, perkančioji organizacija gali būti tiek visa organizacija, tiek šios organizacijos padalinys, svarbiausia, jog turėtų teisę ir galimybes savarankiškai atlikti pirkimą bei sudaryti viešojo pirkimo sutartį²⁸.

Viešąjį ar privatų juridinį asmenį perkančiąja organizacija galėtųme įvardinti tik tais atvejais, jei veikla, kurioje ja verčiasi, yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, o skirta viešiesiems interesams tenkinti, arba, kaip reglamentuoja Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalis:

- a) jų veikla būtų daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžeto ar valstybės ar savivaldybių fondų, arba kitų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų;
- b) valstybės ar savivaldybių jie kontroliuojami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų įstaigų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė;
- c) jie turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų viešųjų ar privačiųjų asmenų, reglamentuojamų Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio.

Atkreiptinas dėmesys, jog viešaisiais interesais, neturinčiais komercinio ar pramoninio pobūdžio, pripažįstami tokie poreikiai, kurie tenkinami kitų pasiūlymo rinkai būdu ir, kurių atžvilgiu valstybė pati ar per kitą kontroliuojamą subjektą nusprendžia patenkinti šiuos

²⁷ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. vasario 1 d sprendimas byloje Nr. C-237/99.

²⁸ Jakštas V., Jovaišas K., Viešieji pirkimai// Verslo ir komercinė teisė. 2004/4-5 – 28 P.

poreikius²⁹. Pažymėtina, jog yra tokių subjektų, kurie tenkina viešąjį interesą, tačiau kartu yra ir komercinio bei pramoninio pobūdžio subjektas. Europos Teisingumo teismas yra išaiškinęs, jog toks subjektas nėra laikomas perkančiąja organizacija³⁰.

Išvada:

1. Viešųjų pirkimų reglamentavimas privalomas tokiai perkančiajai organizacijai, kurios veikla yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, o skirta viešiesiems interesams tenkinti, arba tokiai, kuri atitinka Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nurodytą bent vieną sąlygą.

²⁹ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje Nr. C-18/01.

³⁰ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-223/99; Europos Teisingumo Teismo 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje Nr. 260/99.

2. PAGRINDINIAI VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PRINCIPAI IR TIKSLAI

2.1. Viešųjų pirkimų principų taikymas, remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika

Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 1 dalis įtvirtina pagrindinius viešųjų pirkimų principus:

- skaidrumo principą,
- lygiateisiškumo principą,
- nediskriminavimo principą,
- proporcingumo principą bei
- abipusio pripažinimo principą.

Kadangi principai įtvirtinti pirmajame Viešųjų pirkimų įstatymo skyriuje, darytina išvada, jog principų svarba, vykdant pirkimo procedūras, tikslu sudaryti viešąją pirkimo sutartį bei ją tinkamai įvykdyti, yra didelė. Principų svarba nuolatos pabrėžiama nacionalinių teismų bei Europos Teisingumo Teismo formuojamoje praktikoje, pavyzdžiui, *Storebaelt* byloje³¹ pažymėta, kad pareiga vadovautis viešųjų pirkimų principais yra viešųjų pirkimų direktyvų šerdis. Tokią direktyvų normų aiškinimo ir taikymo praktiką Europos Teisingumo Teismas nuosekliai plėtojo ir kitose bylose³². Viešųjų pirkimų principai skiriasi nuo bendrųjų teisės principų tuo, kad jų pažeidimas turi didelę reikšmę pripažįstant viešąjį pirkimo konkursą negaliojančiu³³. Esant nors vienam viešųjų pirkimų principų pažeidimui, teismas tokį pirkimą (viešojo pirkimo komisijos sprendimą) gali pripažinti negaliojančiu³⁴. Tiek teisminėje praktikoje, tiek mokslinėje literatūroje nuolatos akcentuojama, jog tinkamas viešųjų pirkimų principų laikymas, atliekant pirkimo procedūras, sudaro pagrindą sudaryti viešąją pirkimo sutartį, o įvykdytą sutartį, kurios vykdymo metų buvo įgyvendinami šie principai, galima vadinti sutartimi, kuria buvo pasiekti visi tikslai, įtvirtinti viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose. Kadangi tik besilaikant principų užtikrinama sąžiningos konkurencijos laisvė, akivaizdu, jog principai – tai pamatas sudaryti viešojo pirkimo sutartį bei tinkamai ją įvykdyti, todėl šiame darbe principų minėjimas bus aptinkamas kiekviename svarbesniame pirkimo sutarties sudarymo etape, bei sutarties vykdyme. Tik šių principų rėmimusi galima aiškiau

³¹ Europos Teisingumo Teismo 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje Nr. C-243/89.

³² Europos Teisingumo Teismo 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje Nr. C-21/03 ir Nr. C-31/87; Europos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-19/00.

³³ Rumšienė G., Viešųjų pirkimų principai ir jų taikymas praktikoje// Juristas 2006/11.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.

atskleisi normos turinį ir esmę, todėl viešųjų pirkimų praktikoje išskirtinis dėmesys turėtų būti skiriamas viešųjų pirkimų principų turinio aiškinimui³⁵.

Viešojo pirkimo sutarties sudarymo tvarkos laikymasis yra privalomas ir bet kokie jos pažeidimai nėra toleruoti. Akcentuojant viešojo pirkimo sutarties sudarymo tvarką, didelis dėmesys skiriamas **skaidrumo principui**, kuris suprantamas kaip viešumo užtikrinimas, vykdamas viešojo pirkimo procedūras, ir draudimas viešiesiems juridiniams asmenims sudaryti sutartis su jų pačių pasirinktais ūkio subjektais, jei kitaip nenumatyta viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose. Vienas iš skaidrumo principo turinio elementų yra perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų teisės normų bei savo paskelbto viešojo pirkimo dokumentų sąlygų laikymasis³⁶. Priešingi perkančiosios organizacijos veiksmai pažeistų skaidrumo principą, nes perkančioji organizacija nesilaikytų pareigos visų viešojo pirkimo procedūrų metu laikytis pačios nustatytų, nors ūkio subjektai turėtų teisėtų lūkesčių dėl viešojo pirkimo sąlygų nekeičiamumo. Skaidraus viešojo pirkimo siekimas nėra savitiksliis, jis padeda siekti kitų tikslų. Visų pirma – ūkio subjektų lygiateisiškumo. Skaidrumas yra vienas lemiančių veiksmų, kuriuo remiantis užtikrinama neiškraipyta ūkio subjektų tarpusavio konkurencija. Europos Teisingumo Teismas nurodė, kad skaidrumo principo, išplaukiančio iš ūkio subjektų lygiateisiškumo principo, pagrindinis tikslas – garantuoti, kad bus pašalinta perkančiosios organizacijos protegavimo ir savavališkų veiksmų grėsmė³⁷. Paprastai diskriminacija pripažįstama, kai nelygiateisiška subjektų padėtį lemia tam tikras diskriminuojantis kriterijus, kuris suponuoja, kad tam tikro subjektus diskriminuojančio kriterijaus pagrindu vieni subjektai bus išskirti iš kitų atitinkamų subjektų sąrašo³⁸.

Europos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad skaidrumas reiškia pirkimo sutarčių viešumą, kiekvienos procedūros taisyklių ir sąlygų viešumą, perkančiosios organizacijos sprendimų priėmimą remiantis nustatytomis taisyklėmis ir ūkio subjektų galimybę tikrinti, kaip vykdomi perkančiosios organizacijos sprendimai.³⁹ Lietuvos teismų praktikoje Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio normos, kuriomis reglamentuojamas skaidrumo principas, aiškinamos iš esmės taip pat⁴⁰.

³⁵ Rumšienė G., Viešųjų pirkimų įstatymo projekto naujovės// Juristas 2007/12.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

³⁷ Europos Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje Nr. 496/99.

³⁸ Europos Teisingumo Teismo 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje Nr. C-243/89.

³⁹ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-19/00.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausias Teismas yra nurodęs, kad „vykdamas viešuosius pirkimus <...> turi būti užtikrinamos ne tik lygios teisės visiems ūkio subjektams <...>, bet ir suteikta galimybė revizuoti pirkimų komisijos sprendimus, reikšti prieštaravimus ir pretenzijas. Pretenzijų nagrinėjimo tvarka turi būti protinga ir sudaryti sąlygas visiems pirkimo dalyviams skusti pirkimus vykdančių organizacijos sprendimus, pateikti prieštaravimus“. Be to, Teismas nurodė, kad „skaidrumas <...> reiškia tinkamos informacijos apie organizuojamus viešuosius pirkimus, jo sąlygas bei

Nors skaidrumo principas laikomas vienas iš pagrindinių principų viešuosiuose pirkimuose, tačiau reikėtų akcentuoti, jog pats principas išplaukia iš **lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų**, kuriais grindžiama visa viešųjų pirkimų koncepcija. Nors lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtinti kaip du atskiri principai, pastebėtina, jog vertinant pirkimo procedūrų ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo teisėtumą, šie principai dažnai sutapatinami ir konkrečioje situacijoje taikomi visada abu. Teisės doktrinoje pastebima, jog nesant objektyvių diskriminacijos pateisinimo arba objektyvios diferenciacijos pagrindų, bus laikoma, jog pažeidžiami lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai⁴¹. Viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai draudžia bet kokią skirtingą ūkio subjektų pasiūlymų vertinimą, kai jie yra lygiaverčiai ir konkurencingi, nebent tokį skirtingą vertinimą galima būtų pateisinti⁴². Tokia pati pozicija akivaizdi ir Europos Teisingumo Teismo praktikoje: tapačios arba panašios aplinkybės negali būti vertinamos skirtingai⁴³, o skirtingos aplinkybės negali būti vertinamos tapačiai arba panašiai⁴⁴. Pažymėtina ir tai, jog viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai draudžia tiek tiesioginę, tiek ir netiesioginę ūkio subjektų diskriminaciją. Europos Teisingumo Teismas *Telaustria* ir kitose bylose nurodė, kad „sutartys, sudarytos valstybėse narėse valstybės, regioninės ar vietos valdžios institucijų arba kitų viešosios teisės reguliuojamų subjektų vardu, turi atitikti Europos Bendrijos sutartyje numatytus principus, ypač laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvo paslaugų judėjimo bei iš jų kylančius principus, pavyzdžiui, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus“⁴⁵.

Ne mažiau svarbus ir **proporcingumo principas**, kuris reikalauja, kad perkančiosios organizacijos ūkio subjektams, o taip pat ir būsimiems ūkio subjektų įsipareigojimams keliama reikalavimai derėtų su pirkimo objektu ir pirkimo sąlygomis. Proporcingumo principas yra giminingas lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principams, nes šiam principui taikomos bendrosios nuostatos, kurios taikomos buvo tiems patiems lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principams. Proporcingumo principas pasireiškia pareigų nustatymu, kai viešuosius pirkimų vykdančios juridiniai asmenys pirkimo procedūrų dalyviams nustato pareigas, suvaržymus,

priežastis, dėl kurių atmetamas vienas ar kitas dalyvio pasiūlymas, suteikimas <...>“, Lietuvos Aukščiausio Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.

⁴¹ Lasok, KPE; Millet, Timothy; Howard, Anneli, *Judicial Control in the EU: Procedure and Principles*. Richmond, 2004. 330 P.

⁴² Arrowsmith, Sue, *The Past and Future Evolution of EC Procurement Law: From Framework to common Code*// *Pub. Cont. IJ*, vol. 35, no. 3, 2005, 355 P.

⁴³ Europos Teisingumo Teismo 1977 m. spalio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-117/76 ir Nr. 16/77; Europos Teisingumo Teismo 1992 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje Nr. C-256/90.

⁴⁴ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje Nr. C-390/98; Europos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 25 d. sprendimas byloje Nr. C-120/99; Europos Teisingumo Teismo 2002 m. kovo 12 d. sprendimas byloje Nr. C-27/00 ir Nr. C-122/00.

⁴⁵ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Nr. C-324/98.

įpareigojimus ar draudimus, jog būtų pasiektas viešojo pirkimo tikslas. Europos Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tokie įpareigojimai, suvaržymai, draudimai ar pareigos privalo būti nediskriminuojančios, pagrįstos privalomais bendrojo intereso reikalavimais, tinkamos užtikrinti, kad jomis siekiamas tikslas bus pasiektas, neviršyti to, kas būtina tikslui pasiekti⁴⁶. Proporcingumo principas aktualus konkurso sąlygų, ypač ūkio subjektų kvalifikacijos reikalavimų, nustatymo, ir jų pasiūlymų vertinimo etapuose.

Abipusio pripažinimo principo atsiradimas siejamas su *Cassis de Dijon* byla⁴⁷, kurioje buvo suformuoti pamatiniai postulatai, susiję su laisvu prekių judėjimu Europos Sąjungos sutarties 28 straipsnio normų aiškinimu ir taikymu. Taigi, abipusio pripažinimo principas užtikrina pagrindines Europos Sąjungos laisves – laisvą prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimą. Tai reiškia, jog Lietuvoje turi būti pripažįstami užsienio valstybėse išduoti dokumentai, o Lietuvoje išduoti dokumentai – užsienio šalyse⁴⁸. Negalima reikalauti, jog užsienio ūkio subjektai teiktų įsisteigimo leidimus tos valstybės narės teritorijoje, kurioje skelbiamas pirkimas, nepaisant aplinkybės, kad savo kilmės šalyje jis įregistruotas teisėtai⁴⁹.

Pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo konstatuota, kad Viešųjų pirkimų įstatymo įtvirtintų principų pažeidimas neabejotinai reiškia imperatyviųjų teisės normų pažeidimą. Viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas imperatyviųjų nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos Viešųjų pirkimų įstatymo imperatyviosios nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga. Viešųjų pirkimų principai yra ne tik perkančiųjų organizacijų ir ūkio subjektų teisių bei pareigų viešojo pirkimo srityje tiesioginis šaltinis, bet ir tiesiogiai taikytinos teisės normos. Vien viešųjų pirkimų principų pažeidimo konstatavimas, nesiremiant jokia papildoma norma, yra pakankamas pagrindas reikalauti teismo pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus. Taigi, viešųjų pirkimų principai yra tos imperatyviosios normos, pagal kurias vertinama daugelis viešųjų pirkimų proceso elementų, taip pat kuriomis galima tiesiogiai remtis ginant dalyvaujančių viešųjų pirkimų procedūrose asmenų teises. Viešųjų pirkimų principais privalu vadovautis taikant ir aiškinant visų Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų, taigi ir tų, kurios reglamentuoja ūkio subjektų pasiūlymų vertinimą, turinį⁵⁰.

Išvados:

⁴⁶ Europos Teisingumo Teismo 1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje Nr. C-118/95.

⁴⁷ Europos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje Nr. C-120/78.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

⁴⁹ Europos Teisingumo Teismo 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-76/81.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008; 2009 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje. Nr. 3K-3-25/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

1. Viešųjų pirkimų principai yra viešųjų pirkimų direktyvų šerdis.
2. Remiantis principais, galimas aiškus normos turinio ir esmės atskleidimas.
3. Viešųjų pirkimų įstatymo įtvirtintų principų pažeidimas reiškia imperatyviųjų teisės normų pažeidimą.

2.2. Viešųjų pirkimų tikslai

Atsakymą, kodėl viešųjų pirkimų sutarčių sudarymas ir vykdymas reguliuojamas specialiuoju įstatymu, randame Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, kur įtvirtinta, jog toks pirkimas turi tikslą ne tik pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas, tačiau sudaryti ir tokią sutartį, kurios pagrindu racionaliai būtų panaudojamos tam skiriamos lėšos. Atskiru viešojo pirkimo sutarties sudarymo bei vykdymo reglamentavimu siekiama apsaugoti nuo komercinių tikslų ir užtikrinti, jog skirtos lėšos būtų panaudotos efektyviai. Remiantis Europos Sąjungos direktyvomis, viešųjų pirkimų tikslas nėra vien tik susijęs su tikslu užtikrinti racionalų viešojo juridinio asmens, o kartu ir valstybės lėšų panaudojimą. Europos Sąjungos Komisijos nuomone, vienas iš pagrindinių viešųjų pirkimų tikslų yra galimybė išsirinkti geriausią ūkio subjektą viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti ir ją vykdyti, o šią nuomonę plečiamai paaiškina ir pats Lietuvos Aukščiausias Teismas, konkrečioje situacijoje nurodydamas, jog racionalumo principas reikalauja, kad būtų patikrinta ūkio subjekto kvalifikacija⁵¹. Toks Lietuvos Aukščiausio Teismo išaiškinimas veda prie išvados, jog pats racionalumas turi būti taikomas visuose viešųjų pirkimų procedūrų etapuose, jog racionalumas nėra suprantamas tik finansiniu atžvilgiu. Tačiau pastebėtina, jog dažnai visiškai priešingus sprendimus ir išvadas formuoja pati Viešųjų pirkimų tarnyba, kontroliuodama perkančiąsias organizacijas, kaip pastarosios atlieka pirkimus, įgyvendindamos viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus. Savo sprendimuose⁵² Viešųjų pirkimų tarnyba formuoja absoliučiai priešingą praktiką teismų formuojamai,

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

⁵² <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=12118921105&cid=12118921120&sid=1&lan=LT> [žiūrėta 2010-02-04].

UAB „Vilniaus vandenys“ supaprastintas atviras pirkimas „Vandentiekio ir nuotekų tinklų renovacija ir statyba Salininkuose“, pirkimo numeris 83830. Viešųjų pirkimų tarnyba savo įvertinime teigė, jog perkančioji organizacija atmetusi ūkio subjekto pasiūlymą, kurio kaina yra mažiausia, pažeidė racionalumo principą neįvertinusi sąlygų, jog toks pasiūlymas atmetas buvo dėl to, jog neatitiko reikalavimų nustatytų pirkimo dokumentuose. Pažymėtina, jog nacionalinė teismų praktika ne kartą yra konstatavusi, jog racionalaus lėšų panaudojimo tikslas nedaro įtakos ir nepateisina viešųjų pirkimų principų pažeidimų, t. y. šis tikslas negali būti suabsoliutinamas, paneigiant imperatyviuosius viešųjų pirkimų principus, kitus Viešųjų pirkimų įstatymo įsakmius reikalavimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009).

pabrėždama, kad racionalumas suvokiamas būtent finansiniu atžvilgiu. Maža to, tokie sprendimai viešai yra skelbiami Viešųjų pirkimų tarnybos internetiniame portale, o pirkimus vykdančys asmenys, bijodami Viešųjų pirkimų tarnybos „rūstybės“ ar neturėdami reikalingų žinių, vadovaujasi ne teismų formuojama praktika, bet Viešųjų pirkimų tarnybos sprendimais, ko pasekoje būna pažeidžiamos ūkio subjektų teisės, jų teisėti interesai, viešųjų pirkimų principai.

Specialistų nurodama, jog „viešųjų pirkimų tikslas – reguliavimo priemonėmis pasiekti, kad perkančiųjų organizacijų vykdomi pirkimai būtų ekonominiu, vadybiniu, korupcijos prevencijos ar kitoku socialiniu požiūriu efektyvus“⁵³. Išsamiau viešųjų pirkimų tikslas aiškinamas Lietuvos Aukščiausios teismo praktikoje, kurioje nurodama, jog viešųjų pirkimų teisinių santykių reguliavimu siekiama kokybiškų prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į Nacionalinės kovos su korupcija programos tikslus ir uždavinius⁵⁴.

Pažymėtina, jog be pagrindinio tikslo, viešieji pirkimai gali būti naudojami kaip priemonė ir kitiems valstybei svarbiems politiniams, socialiniams ar ekonominiams tikslams įgyvendinti: plėtoti nacionalinę pramonę ar tam tikrus mažiau išvystytus šalies regionus, spręsti užimto ar ekologines problemas, labiau integruoti į visuomenę į tam tikras jos asmenų grupes, sudaryti palankesnes sąlygas viešųjų pirkimų procedūrose dalyvauti iš neįgaliųjų socialinėms įmonėms, socialinių įmonėms, kuriose dirba daugiau kaip 50 procentų nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės, arba įmonėms, kurių dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos ir kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų, arba remiamų asmenų, kurių dauguma yra neįgalieji, įdarbinimo programas⁵⁵.

Taip pat reikėtų pažymėti, jog teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad racionalaus lėšų panaudojimo tikslas nedaro įtakos ir nepateisina pačių viešųjų pirkimų principų pažeidimų. Tai reiškia, jog racionalumo tikslas negali būti suabsoliutinamas, paneigiant imperatyviusius

⁵³ Ambrazevičienė R. Viešųjų pirkimų valstybinio reguliavimo politikos raida Lietuvoje // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004, Nr. 59 (51), 106 P.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2010.

⁵⁵ Viešųjų pirkimų įstatymo 91 straipsnis reglamentuoja, jog šio straipsnio 1 dalyje numatytos perkančiosios organizacijos atlikdamos supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 5 procentus visų tokių pirkimų vertės pirkimų privalo atlikti iš socialinių įmonių, išskyrus atvejus, kai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių šios įstaigos ir įmonės negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka.

viešųjų pirkimų principus, kitus viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų įsakmius reikalavimus⁵⁶.

Išvados:

1. Viešųjų pirkimų tikslas – sudaryti viešojo pirkimo sutartį, kurios pagrindu būtų racionaliai panaudotos lėšos.

2. Racionalumas negali būti suprantamas tik finansiniu požiūriu. Racionalumas privalo būti taikomas visuose viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir jos vykdymo etapuose, t .y. privalo būti atliktos visos privalomos pirkimo procedūros, jog būtų išsirinktas geriausias ūkio subjektas viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti ir ją įvykdyti.

3. Viešieji pirkimai turi ir papildomus, antraeilius, tikslus – įgyvendinti politinius, socialinius ar ekonominius tikslus.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

3. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES SUDARYMAS

3.1. Bendrosios nuostatos

Viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai bei teisminė praktika įtvirtina, jog viešojo pirkimo sutarties sudarymo tvarkos, susidedančios iš kelių etapų, preciziškas laikymasis yra privalomas. Tačiau nacionalinėje teisminėje praktikoje, pažymima, kad „Viešųjų pirkimų įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatyti reikalavimai tiek perkančiajai organizacijai, tiek teikėjams yra nustatyti ne siekiant atlikti formalias procedūras tam, kad perkančiosios organizacijos ir ūkio subjekto veiksmai atitiktų teisės normas, o tam, jog šiomis procedūromis būtų įgyvendinti viešųjų pirkimų tikslai. Viešųjų pirkimų įstatyme nustatytos imperatyviosios nuostatos, reikalaujančios besąlygiško jų laikymosi, tik patvirtina tokį aiškinimą, nes viešųjų pirkimų procesas yra dinamiškas, preciziškai tiksliai nustatyti kiekvieną viešųjų pirkimų situacija sudėtinga, todėl šių imperatyvų laikymasis yra nukreiptas į tam tikrų tikslų pasiekimą, o pastarieji yra tokių imperatyvų taikymo matas“⁵⁷. Pirkimo sąlygos (jų paruošimas) yra pats svarbiausias etapas viešųjų pirkimų procese. Jos laikomos ne tik sutarties sudarymo procedūra, bet ir sudedamąją viešojo pirkimo sutarties dalimi. Pirkimo sąlygų pagrindu yra nustatomos esminės viešojo pirkimo sutarties sąlygos, todėl šiame skyriuje bus nagrinėjami pagrindiniai pirkimo sąlygų reikalavimai (kvalifikaciniai reikalavimai ir pasiūlymo vertinimo kriterijai) bei problemos, kylančios nustatant bei įgyvendinant šiuos reikalavimus.

Kaip jau darbe buvo minėta, perkančioji organizacija, siekdama sudaryti viešojo pirkimo sutartį, remiantis Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsniu, yra įpareigota laikytis pagrindinių viešųjų pirkimų principų bei pasiekti pirkimų tikslą – vadovaujantis viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktų reikalavimais, sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingą pirkimo objektą, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Taigi, visi pasiūlymus pateikę ūkio subjektai yra konkrečios prekių, paslaugų ar darbų sutarties potencialios šalys, todėl visiems ūkio subjektams turi būti sudarytos lygios teisės dalyvauti pirkimo procedūrose. Ūkio subjektų atžvilgiu negali būti taikomi dvigubi reikalavimų standartai, pirkimo procedūros turi būti viešos, išlaikant proporcingumą tarp pirkimo objekto ir pirkimo sąlygų bei kitų valstybių narių dokumentų pripažinimo⁵⁸. Perkančioji organizacija, siekdama vykdyti pirkimo procedūras, privalo aiškiai ir tinkamai suvokti jai viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų keliamus reikalavimus tiek pirkimo sąlygų rengimo, tiek pirkimo vykdymo stadijose. Gana aiškiai pirkimo vykdymo stadijos reglamentuoja Viešųjų pirkimų

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

⁵⁸ Rumšienė G., Viešųjų pirkimų principai ir jų taikymas praktikoje// Juristas 2006/11.

įstatymas. Dar aiškiau pirkimo vykdymo etapus, remdamasis Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis, išaiškino ir Lietuvos apeliacinis teismas, savo sprendime nurodęs, jog „pirmu etapu tikrinama, ar konkurso dalyvis pasiūlyme pateikė tikslius ir išsamius duomenis apie savo kvalifikaciją, ar dalyvis atitinka minimalius kvalifikacijos reikalavimus ir ar pasiūlymas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus (tikrinama, ar pasiūlymas tinkamai pasirašytas, sukomplektuotas ir susiūtas, ar pateiktas priimtinas galiojimo užtikrinimas ir pan.) <...>. Jei konkurso dalyvis neatitinka minėtų reikalavimų, jo pasiūlymas privalo būti atmestas <...>. Antra etapu vertinami ir lyginami tie pasiūlymai, kurie pripažinti atitinkančiais pasiūlymo pateikimo ir minimalius kvalifikacijos reikalavimus, t. y. vertinami tik tie pasiūlymai, kurie nebuvo atmesti pirmo etapu metu <...>. Pasiūlymo vertinimas antro etapu metu apima pasiūlymų patikrinimą, siekiant nustatyti, ar: pirma, pasiūlymas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus (vienas pasiūlymas iš vieno dalyvio, pasiūlymo kalba, nėra išlygų ir pakeitimų); antra, pasiūlymas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus (įrengimai ir medžiagos atitinka technines specifikacijas ir kt.); trečia, pasiūlymas apima visus pirkimo objekto arba pirkimo objekto dalies (jei pirkimas skirstomas į dalis) darbus; ketvirta, pasiūlyme teisingai apskaičiuota pasiūlymo kaina; penkta, nebuvo pasiūlytos per didelės, perkančiajai organizacijai nepriimtinos, kainos, viršijančios turimą biudžetą; šešta, nebuvo pasiūlytos neįprastai mažos kainos ir nepagrįstos kainos <...>. Šių reikalavimų neatitikimas taip pat yra pagrindas atmesti konkurso dalyvio pasiūlymą <...> Kaip jau nurodyta, antru etapu vertinama ir tai, ar pasiūlyme nurodyta kaina nėra neįprastai maža“⁵⁹. Tačiau Klaipėdos apygardos teismas⁶⁰ yra pažymėjęs, jog jei vykdomas pirkimas savo specifika ir apimtimi, dalyvių skaičiumi yra sudėtingas, pirkimo procedūrų procesas dėl to galimai užsitęs, ūkio subjektų pasiūlymų atitikties vertinimą kvalifikaciniais, techniniais ir finansiniais reikalavimais galima vykdyti lygiagrečiai, nelaukiant kvalifikacinės atitikties vertinimo pabaigos, nes, pavyzdžiui, neįprastai mažos kainos pagrindimas ir minimalūs techniniai reikalavimai yra labai glaudžiai susiję. Kadangi pasiūlymo vertinimo stadijos yra pakankamai aiškiai reglamentuotos ir apibrėžtos, pagrindinių viešųjų pirkimų tikslų ir principų pažeidimas pirkimo vykdymo stadijos metu sutinkamas retai. Kur kas dažniau neteisėti veiksmai pasireiškia pirkimo sąlygų rengimo stadijoje, kuri itin svarbi ir daugeliu atvejų apsprendžianti pirkimo rezultatus. Todėl perkančioji organizacija turi itin kruopščiai ir atsakingai parengti pirkimo dokumentus, nes nuo šių dokumentų turinio priklauso kaip, ir kokia tvarka, ir kokiomis sąlygomis bus atliktas viešasis pirkimas.

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-582/2010.

⁶⁰ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 28 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 2-2283-360/2009.

3.2. Kompetencijos nustatymas viešojo pirkimo sutarties sąlygų įvykdymui

Vienas esminių tinkamų pirkimo dokumentų parengimo kriterijų – tikslūs, aiškūs, proporcingi ir pagrįsti kvalifikacijos reikalavimai bei tinkamas jų įvertinimas. Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 1 dalis numato, jog perkančioji organizacija privalo⁶¹ išsiaiškinti, ar ūkio subjektas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas. Tik su pasiūlymų pateikimo dieną⁶² atitikusiu visus pirkimo sąlygose keliamus kvalifikacijos reikalavimus ūkio subjektu⁶³, perkančioji organizacija turi teisę sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Reikalaujamos kompetencijos po šio termino pabaigos įgyti nėra leidžiama, kadangi būtų pakeista pasiūlymo esmė: neatitinkantis pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų pasiūlymas taptų atitinkančiu, o tokie papildymai yra draudžiami, remiantis Viešųjų pirkimų įstatymo 39 straipsnio 1 dalimi. Priešingai, būtų šiurkščiai pažeisti skaidrumo bei lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principai. Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, jog perkančioji organizacija neturi teisės leisti pirkimo procedūrose dalyvauti ir tiems ūkio subjektams, kurių kvalifikacija bent nežymiai neatitinka nustatytų reikalavimų⁶⁴.

Viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai neįvardija, koks tikslas pasiekiamas perkančiajai organizacijai nustatytais atvejais tikrinant ūkio subjektų kompetenciją, tačiau Lietuvos apeliacinis teismas sistemiškai vertindamas teisės normas nurodė, kad kompetencijos nustatymo tikslas – padėti perkančiajai organizacijai įsitikinti, ar ūkio subjektas pajėgus tinkamai ir sėkmingai įvykdyti pirkimo sutartį⁶⁵. Siekiant įgyvendinti kvalifikacinių reikalavimų tikslą, nėra pateisinamas perteklinių reikalavimų nustatymas, todėl kompetencijos nustatymas remiasi teise verstis ūkine veikla, ekonominiais ir finansiniais bei techniniais pajėgumais, sąlygomis, draudžiančiomis ar ribojančiomis dalyvavimą konkurse. Tokie kvalifikaciniai reikalavimai sudaro sąlygas konkuruoti dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo tiems ūkio subjektams, kurie pajėgūs įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, ir apriboja galimybę tiems, kurie reikalingos kompetencijos neturi.

⁶¹ Privalomumo principas netaikomas Viešųjų pirkimų įstatymo 85 straipsnyje nustatytais atvejais.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2009 m. rugsėjo 3 d. Teismų praktikos apžvalga Nr. 31; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-100/2006.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-185/2008.

⁶⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-272/2009.

⁶⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. liepos 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-263/2005.

Tiek Viešųjų pirkimų įstatyme⁶⁶, tiek teismų suformuotoje praktikoje⁶⁷ įtvirtinta, jog nustatoma kompetencija turi būti tiksli, aiški, nedviprasmiška, neperteklinė ir neklaidinanti, jog ūkio subjektai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija sudaryti viešojo pirkimo sutartį su reikiama kompetenciją turinčiu ūkio subjektu. Jei dėl kokių priežasčių kvalifikacija pirkimo sąlygose suformuota būtų priešingai (kvalifikaciniai reikalavimai būtų dviprasmiški, neaiškūs ir pan.) ir ūkio subjektas jam konkurso sąlygose ar įstatymo nustatyta tvarka to dviprasmiškumo išsklaidyt nebūtų siekęs (nors pagal formuojamą teisminę praktiką⁶⁸ ir Viešųjų pirkimų tarnybos praktiką⁶⁹ ūkio subjektas privalo dviprasmiškas, neaiškias, netikslias pirkimo sąlygas identifikuoti iki pasiūlymų pateikimo termino, o ne tik po to, kai jos jau buvo pritaikytos) perkančioji organizacija negalėtų šiuo pagrindu atmesti ūkio subjekto pasiūlymo, jei nėra kitų pažeidimų⁷⁰, kvalifikaciją vertinti turėtų ūkio subjekto naudai. Pažymėtina, jog viešojo pirkimo dokumentų aiškinimas ir jų keitimas yra du savarankiški teisiniai procesai⁷¹. Pavyzdžiui, nurodžiusi reikalavimą, jog ūkio subjektas per penkerius metus turi būti sėkmingai įvykdęs tam tikros vertės rangos sutartį, susijusią su pirkimo objektu, vėliau kvalifikacinių duomenų vertinime negalėtų reikalauti, jog tie penkeri metai būtų būtent pastarieji penkeri metai. Todėl kvalifikaciniai reikalavimai suformuoti privalo būti taip, jog juos suprastų kiekvienas rūpestingas asmuo⁷², o pirkimo procedūrų metu nekiltų neaiškumų. Pavyzdžiui, tokiu atveju, kai (pirminės) pirkimo sąlygos, nurodytos painiai ar prieštarauja viena kitai, reikia remtis ne sistetine jų analize, o sąlygų išaiškinimais, patikslinimais, kurie tuos neatitikimus pašalina ar sumažina, t. y. individualiai aptartomis sąlygomis. Tai paaiškintina tuo, kad perkančiosios organizacijos

⁶⁶ Viešųjų pirkimų įstatymo 24 straipsnio 7 dalis.

⁶⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 25 d. nutartis, priimta civilinėje Nr.2A-389/2007.

⁶⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-536/2010.

⁶⁹ Viešųjų pirkimų tarnybos 2010 m. liepos 15 d. išvada dėl civilinėje byloje Nr. 2-909-357/2010 (rašto Nr. 4S-2535). Išvadoje Viešųjų pirkimų tarnyba išsako nuomonę, „jog viešojo pirkimo procedūrose siekiant užtikrinti pagrindinių viešųjų pirkimų principų laikymąsi, perkančioji organizacija turi pareigą parengti tikslius ir aiškius pirkimo dokumentus, kad ūkio subjektai turėtų galimybę pagal nustatytus reikalavimus parengti savo pasiūlymus. Tačiau viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas nustato pareigas ne tik perkančiajai organizacijai, bet ir ūkio subjektui. Viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas įtvirtina ūkio subjekto pareigą domėtis vykdomu konkursu, t. y. elgtis pagal *bonus pater familias* (veiksmų vertinimas pagal tai, kaip konkrečioje situacijoje būtų pasielgęs apdairus, rūpestingas ir atidus žmogus) standartą ir operatyviai ginti subjektines teises“.

⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-389/2007.

⁷¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-415/2006.

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

paiškinimai yra sudėtinė pirkimo dokumentų dalis⁷³. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog tik nuoseklus ir tikslus pirkimo sąlygų reikalavimų laikymasis ir vienodas jų nuostatų traktavimas, visų be išimties ūkio subjektų atžvilgiu, gali užtikrinti paskelbto konkurso skaidrumą ir galimybę objektyviai nustatyti konkurso laimėtoją⁷⁴. Todėl, pirkimo sąlygos (kvalifikaciniai reikalavimai) turi būti aiškinamos, remiantis Civilinio kodekso 6.193 straipsniu, kuriame yra įtvirtintos sutarties aiškinimo taisyklės ir kuriomis privaloma vadovautis aiškinant viešojo pirkimo dokumentus ir vadovaujantis *contra proferentem* (neaiškių sutarties sąlygų aiškinimas jas pasiūliusios šalies nenaudai) taisykle, kuri reiškia, kad neaiškos, dviprasmiškos pirkimo sąlygos aiškinamos jas pasiūliusios ar parengusios šalies, t. y. šiuo atveju perkančiosios organizacijos nenaudai⁷⁵.

Minimalių kvalifikacinių reikalavimų nustatymas reglamentuojamas Viešųjų pirkimų įstatymo 35–37 straipsnių nuostatomis, 2007 m. birželio 8 d. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus įsakymu Nr. 1S-23 „Dėl Tarnybos direktoriaus 2003 m. spalio 20 d. įsakymo Nr. 1S-100 „Dėl ūkio subjektų kvalifikacijos vertinimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintomis rekomendacijomis (toliau – Rekomendacijos). Atliekant tarptautinius pirkimus – kvalifikacijos tikrinimas yra privalomas⁷⁶. Atliekant supaprastintus pirkimus – kvalifikacija turi būti tikrinama, išskyrus supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklėse nustatytus atvejus, kai kvalifikacija gali būti netikrinama⁷⁷. Aukščiau paminėtuose teisės aktuose nurodytų kvalifikacinių reikalavimų sąrašas nėra baigtinis. Taip pat svarbu pažymėti, jog jokie teisės aktai nenustato baigtinio sąrašo atvejų, kai tikrinti ūkio subjekto kvalifikacijos neprivaloma. Perkančioji organizacija turi teisę nustatyti ir kitus minimalius kvalifikacinius reikalavimus, kurie nėra apibrėžti Viešųjų pirkimų įstatyme bei Rekomendacijose, tačiau neprieštarauja Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsniui ir jų būtinumas yra pagrįstas⁷⁸. Perkančioji organizacija, nustatydamą kvalifikacinius reikalavimus, turėtų nustatyti priežastinį ryšį tarp kvalifikacijos reikalavimų ir ūkio subjekto gebėjimo įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, t. y. pirkimą vykdanči organizacija nustato tokį kvalifikacijos reikalavimų lygį, kuris užtikrintų pakankamą ūkio subjekto pasirengimą vykdyti viešojo pirkimo

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2004.

⁷⁵ Rumšienė, G., Viešieji pirkimai: ūkio subjektų kvalifikacijos vertinimo ypatumai// Juristas 2007/7-8.

⁷⁶ Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnis.

⁷⁷ Viešųjų pirkimų įstatymo 87 straipsnis. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo. 8 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-391/2010 išaiškinta, jog teisės aktai imperatyviai nenumato pareigos vertinti mažos vertės konkurso dalyvių kvalifikacijos, todėl nepagrįstas apelianto argumentas, kad atsakovas privalėjo vertinti dalyvių kvalifikaciją, kadangi to reikalauja viešasis interesas.

⁷⁸ Europos Teisingumo Teismo 1987 m. liepos 9 d. sprendimas bylose Nr. C-27/86, Nr. C-28/86 ir Nr. C-29/86.

sutartį. Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintas reikalavimas užtikrinti lygias sąlygas visiems ūkio subjektams dalyvauti pirkimo procedūrose, draudimas juos diskriminuoti ar riboti konkurenciją negali būti suprantamas kaip absoliutus. Vykdydama pareigą išsiaiškinti, ar ūkio subjektas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas pirkimą vykdanči organizacija turi teisę pirkimo sąlygose nustatyti tam tikrus kvalifikacijos reikalavimus. Kadangi kvalifikaciniai reikalavimai susiaurina visų galimų ūkio subjektų sąrašą tam tikrų ūkio subjektų nenaudai, tai perkančioji organizacija turėtų kreipti ypatingą dėmesį į tokių kriterijų taikymo tikslingumą ir pagrįstumą kiekvieno viešojo pirkimo kontekste. Kita vertus, šie kriterijai skirti perkančiajai organizacijai įsitikinti, kad būsimasis viešojo pirkimo sutarties kontrahentas patikimas, pajėgus laiku ir tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus. Taigi, atsiranda poreikis kiekvienu atveju nustatyti ir įvertinti leistino ribojimo ir juo siekiamo tikslo pusiausvyrą⁷⁹.

Pažymėtina, jog kompetencijos nustatymas privalo būti minimalus. Toks, koks perkančiosios organizacijos nuomone yra būtinas, jog viešojo pirkimo sutartis sėkmingai būtų įvykdyta. Nustatant kvalifikacinius reikalavimus, taikomas ir proporcingumo principas. Juo remiantis, kvalifikaciniai reikalavimai turėtų būti nustatomi lygiagrečiai pirkimo objektui⁸⁰, t.y., atsižvelgiant į pirkimo objekto vertę, sutarties įgyvendinimo terminą, sutarties vykdymui reikalingų specialistų kompetenciją ir panašiai. Nėra pateisinamas aukštų ir specifinių minimalių kvalifikacijos reikalavimų nustatymas, kadangi tokie reikalavimai būtų pertekliniai, ribotų konkurenciją. Tačiau nacionalinių teismų praktikoje pasisakyta, jog nukrypimai nuo formuojamos praktikos galimi, jei aukštų bei specifinių kvalifikacinių reikalavimų nustatymas yra įtikinamai pagrįdžiamas⁸¹. Maža to, išvengti konkurencijos ribojimo nėra įmanoma, kadangi visad bus ūkio subjektų, kurie nepajėgs atitikti visų pirkimo sąlygose suformuotų kvalifikacinių reikalavimų, ypač ekonominės ir finansinės būklės, dėl rinkoje susidariusios ekonominės situacijos, ar dėl to, jog ūkio subjektas įsteigtas yra ne per seniausiai ir dėl to dar nėra įgijęs reikalingos patirties. Todėl, jei nustatyti kvalifikaciniai reikalavimai bus pagrįsti, jie nebus laikomi protekciniais, jei kažkuris rinkos dalyvis jų neatitiks⁸².

Remiantis Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 3 dalimi, siekdamas pateikti konkurencingą pasiūlymą, Civilinio kodekso šeštosios knygos LI skyriaus pagrindu, ūkio subjektas turi teisę tokį pasiūlymą pateikti bendrai su kitais ūkio subjektais arba į pagalbą

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

⁸⁰ Europos Teisingumo Teismo 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje Nr. C-21/03 ir Nr. C-34/03.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2008; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-727/2009.

⁸² Europos Teisingumo Teismo 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje Nr. C-513/99; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2008.

būsimos sutarties vykdymui pasitelkti subrangovus, subtiekėjus ar subteikėjus⁸³. Europos Teisingumo teismas yra nurodęs, kad perkančioji organizacija negali atmesti pasiūlymo dėl to, kad ūkio subjektas, siekdamas vykdyti sutartį, ketina pasitelkti kitų ūkio subjektų išteklius. Pagal teismo suformuotą praktiką, sutarties sudarymui neturi įtakos kokiais teisiniais ryšiais būtų susijęs ūkio subjektas ir ketinami sutarties vykdymui pasitelkti asmenys, taip pat, ar teikiantis pasiūlymą ir dalyvaujantis viešajame pirkime asmuo pats tiesiogiai turi tam tikrus kvalifikacinius ir/ arba kitus išteklius, nurodytus pirkimo sąlygose⁸⁴. Vykdomų pirkimų praktika rodo, jog kvalifikaciniai reikalavimai, įvardyti Viešųjų pirkimų įstatymo 33 straipsnyje, dažniausiai taikomi yra visiems ūkio subjektams, o finansiniam, ekonominiam ir techniniam pajėgumams įrodyti pakanka, kad jį tenkintų tik vienas iš narių⁸⁵. Teismų praktikoje akcentuojama, jog pirkimą vykdanči organizacijai turi siekti, kad trečiųjų šalių ištekliai dėl finansinių, ekonominių ir techninių pajėgumų būtų sumuojami. Tik pagrįstais atvejais galima reikalauti, kad kai kuriuos kvalifikacijos reikalavimus ūkio subjektų grupės nariai tenkintų kiekvienas atskirai⁸⁶. Tokiu atveju, kai pateikdamas pasiūlymą ūkio subjektas veikia ne savo, o jo su kitu ūkio subjektu sudarytos grupės vardu, apie tai turi informuoti perkančiąją organizaciją jau pasiūlymo pateikimo metu⁸⁷. Beje, visais atvejais, pirkimą vykdanči organizacija privalo įsitikinti, jog trečiųjų šalių pajėgumai atsakingam už pasiūlymo pateikimą, sutarties pasirašymą ir jos vykdymą ūkio subjektui bus prieinami. Perkančioji organizacija apie tai įsitikinti gali pati, teisėtomis priemonėmis⁸⁸, arba pareigą įrodyti apie trečiųjų šalių išteklių laisvą naudojimąsi pirkimo sąlygose gali numatyti ūkio subjektui⁸⁹. Europos Teisingumo Teismas pabrėžia, kad esminė sąlyga ūkio subjektui, ketinančiam pasinaudoti kito ūkio subjekto turimais ištekliais yra galimybė šiais ištekliais naudotis visą sutarties galiojimo laikotarpį⁹⁰. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs⁹¹, jog kartu su pasiūlymu ir jo vertinimo metu perkančiajai organizacijai

⁸³ Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 6 dalies 11) punktas.

⁸⁴ Europos Teisingumo Teismo 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje Nr. C-176/98; Europos Teisingumo Teismo 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-399/98; Europos Teisingumo Teismo 2006 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje Nr. C-314/01.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

⁸⁶ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-399/98; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-397/2009.

⁸⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-55/2005; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-804/2009.

⁸⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. liepos 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-263/2005.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-435/2007.

⁹⁰ Europos Teisingumo Teismo 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje Nr. C-176/98.

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-435/2007.

nepateikus ketinimų sutarties dėl rėmimosi kito asmens pajėgumais patiekiant prekes, suteikiant paslaugas ar atliekant darbus, susijusius su pirkimo objektu, tai gali būti pagrindas vertinti, kad ūkio subjektas perkančiajai organizacijai neįrodė sugebėsiąs tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį.

Beje, pažymėtina, jog perkančiosios organizacijos dažnai vadovaujasi klaidinga nuomone, jog tam pačiam pirkimui pasiūlymų pateikti negali susijusios įmonės (nuolatinis subjektas ir viena ar kelios jam priklausančios įmonės kartu pateikia konkuruojančius pasiūlymus), nes susijusių įmonių dalyvavimas tame pačiame pirkime kelia grėsmę pirkimo procedūrų proporcingumui bei dalyvių konkurencijos iškreipimui. Tokia nuomonė klaidinga. Perkančiąją organizaciją nuo proporcingumo principo pažeidimo ir konkurencijos iškreipimo apsaugo ūkio subjekto sąžiningumo deklaracija, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 4-258⁹². Jei perkančiajai organizacijai vis teik kiltų abejonių, dėl ūkio subjektų sąžiningumo, remiantis Europos Teisingumo Teismo išaiškinimais, ji į tokius ūkio subjektus visada turi teisę kreiptis ir išsiaiškinti, ar:

- tokie ūkio subjektai vienas kitam nedaro įtakos. Įtakos darymas laikomas, kai per nuolatinis susirinkimus kontroliuojanti įmonė turi bent penktadalį balsų ar dešimtadalį balsų, jei įmonės akcijos kotiruojamos reguliuojamoje rinkoje;
- ar ūkio subjektai nėra priskirtini tam pačiam sprendimų priėmimo centrui.
- ar ūkio subjektai vienas nuo kito yra nepriklauso ir užtikrina savo pasiūlymų konfidencialumą, teikiamų tiems patiems viešiesiems konkursams⁹³.
- Europos Teisingumo teismas yra pažymėjęs, jog susijusių įmonių eliminavimas iš viešojo pirkimo procedūrų pažeidžia proporcingumo principą, nes šioms įmonėms nepaliekama galimybė įrodyti, jog jų atveju nėra jokios realios grėsmės, kad atsirastų praktika, galinti kelti grėsmę skaidrumui ir iškreipti dalyvių konkurenciją⁹⁴.

Minimalius kvalifikacinius reikalavimus galima būtų skirstyti į pozityvius ir negatyvius pobūdžio kvalifikacijos reikalavimus. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog Viešųjų pirkimų įstatymas be tam tikrų galimų pozityviųjų reikalavimų ūkio subjektų kvalifikacijai, numato ir negatyvaus pobūdžio reikalavimus, kurie nors tiesiogiai ir nėra susiję su ūkio subjekto kvalifikacija, tačiau kaip ir pozityvieji kokybės atrankos kriterijai, perkančiajai

⁹² <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089184506&cid=12118921320&sid=1&lan=LT> [žiūrėta 2011-02-10].

⁹³ Europos Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje Nr. C-538/07; Europos Teisingumo Teismo 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje Nr. C-376/08.

⁹⁴ Europos Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje Nr. C-538/07.

organizacijai padeda įsitikinti ūkio subjekto patikimumu ir įvertinti asmeninę jo padėtį bei profesines galimybes⁹⁵.

Viešųjų pirkimų įstatymo 33 straipsnis įtvirtina sąlygas, draudžiančias ir ribojančias ūkio subjektų dalyvavimą pirkime. Kaip jau buvo minėta, šios sąlygos dažniausiai taikomos visai ūkio subjektų grupei bei kitoms trečiosioms šalims, kurių pajėgumais remiasi ūkio subjektas, atsakingas už pasiūlymo pateikimą, sutarties darymą ir jos vykdymą. Jei ūkio subjekto kvalifikaciniai duomenys yra tikrinami, visada privalu kelti šio straipsnio 1 dalyje nustatytą negatyvųjų kvalifikacijos reikalavimą. Šis kvalifikacinis reikalavimas yra vienintelis privalomas reikalavimas, jei viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai numato tikrinti ūkio subjekto kvalifikaciją arba jei perkančioji organizacija pati nusprendė atlikti kvalifikacijos tikrinimą. Pažymėtina, jog „tokie ūkio subjektai turi būti pašalinti iškart, kai perkančioji organizacija sužino, kad dėl šių teisės pažeidimų nacionalinių įstatymų tvarka yra priimtas *res judicata* (teismo galutinai išspręstas klausimas, t. y. draudimas pareikšti tapatų ieškinį) galia turintis teismo sprendimas“⁹⁶. Kitas, Viešųjų pirkimų įstatymo 33 straipsnio 2 dalyje numatytas sąlygas, kurios draudžia ir riboja ūkio subjektų dalyvavimą pirkimo procedūrose, rinktis ar ne, perkančioji organizacija sprendžia jau savo nuožiūra. Atkreiptinas dėmesys, jog 2010 m. gruodžio 23 d. Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimu⁹⁷ buvo įtvirtinta sąlyga, jog ūkio subjektas gali būti pašalintas iš tolesnių pirkimo procedūrų, jei jis yra restruktūrizuojamas. Tokia praktika buvo formuojama jau ir ankščiau, nacionalinių teismų⁹⁸.

Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintų negatyviųjų kvalifikacinių reikalavimų sąrašas yra baigtinis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog „negatyvaus pobūdžio neleidimo dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose pagrindai yra pagrįsti objektyviai konstatuotiniais faktais ar atitinkamam ūkio subjektui būdingu elgesiu, galinčiu kelti abejonių dėl jo profesinio sąžiningumo arba jo ekonominio ar finansinio pajėgumo, ar patikimumo atlikti darbus pagal viešojo pirkimo, kuriame jis pateikė pasiūlymą, sutartį, t. y. ūkio subjekto profesinėmis savybėmis“⁹⁹.

Viešųjų pirkimų įstatymo 34-37 straipsniuose įtvirtinti pozityvieji kvalifikaciniai reikalavimai. Viešųjų pirkimų įstatymo 34 straipsnis įtvirtina galimybę perkančiajai organizacijai

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

⁹⁶ Rumšienė G., Viešųjų pirkimų įstatymo naujovės// Juristas 2006/5.

⁹⁷ Viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 33, 37, 38, 40, 41, 56, 57, 71, 73, 81, 82, 83, 85, 86, 91, 92, 94, 95(1), 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo, 1, 2, 4 priedėlių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2011-01-06, Nr. 2-36.

⁹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-1020/2010.

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

pirkimo dokumentuose nustatyti kvalifikacijos reikalavimą ūkio subjektui turėti teisę verstis atitinkama veikla, kuri yra reikalinga sutarčiai įvykdyti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad reikalavimas turėti teisę verstis atitinkama ūkine veikla suponuoja būtinybę turėti bet kokius leidimus ar licencijas, kurios yra būtinos pagal atitinkamą veiklą reglamentuojančius teisės aktus, net jei jų visas sąrašas nebuvo nurodytas pirkimo sąlygose¹⁰⁰.

Ekonominių, finansinių ir techninių galimų pajėgumų sąrašas apibrėžtas Viešųjų pirkimų įstatymo 35-36 straipsniuose ir Rekomendacijose. Viešųjų pirkimų įstatymas tik glaustai apibrėžia ekonominių, finansinių ir techninių pajėgumo nustatymo apimtį, o Rekomendacijos šių pajėgumų tikrinimą pateikia plačiau, nustatydamos „preliminarias ribas“, jog kvalifikaciniai reikalavimai nebūtų pernelyg aukšti, nepažeistų viešųjų pirkimų principų. Pažymėtina, jog ūkio subjektai dažnai remiasi minėtomis Rekomendacijomis, gindami savo teises ir teisėtus interesus, kai mano, jog nustatytoji kvalifikacija riboja konkurenciją. Tačiau teismai ne kartą konstatavo, jog Rekomendacijos yra tik patarimas, pagalba perkančiosios organizacijos specialistams, bet tai nėra imperatyvaus pobūdžio teisės norma. Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į pirkimo specifiką, objekto svarbą, lėšų panaudojimo terminus, perkančioji organizacija gali nustatyti konkrečius kvalifikacinius reikalavimus ūkio subjektams¹⁰¹. Techninis ir profesinis ūkio subjekto pajėgumas yra viena iš tinkamo pirkimo sutarties įvykdymo prielaidų. Kai pirkimo objektas yra specifinis, pavyzdžiui, ketinant įsigyti naujos elektrinės statybos darbus, pagrįstų specifinių reikalavimų nustatymas būtų leistinas, pateisinamas, nediskriminuojantis ūkio subjektų ir neribojantis konkurencijos. Akivaizdu, jog tokio tipo sutartį tinkamai įvykdyti galėtų tik sėkmingą patirtį turintis ūkio subjektas.

Viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų perkančiosios organizacijos yra skatinamos pirkti prekes, paslaugas arba darbus, kurie tiesiogiai susijęs su kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų įdiegimu. Viešųjų pirkimų įstatymo 37 straipsnyje pažymėta, jog perkančioji organizacija turi priimti ir kitus lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus. Tačiau viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai neaiškina plačiau, kokius kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus galima būtų laikyti lygiaverčiais ISO sertifikatui. Darytina išvada, jog lygiavertį dokumentą reikėtų vertinti, remiantis dabartiniu lietuvių kalbos žodynu¹⁰², kuriame nurodama reikšmė „kuris vienodos vertės“ bei įvertinti, ar toks dokumentas apima tris pagrindinius sertifikavimo objektus:

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2008.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-345/2008; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-565/2007.

¹⁰² Dabartinis lietuvių kalbos žodynas, 6-tasis leidimas// 2008.

- produktus sertifikuoja produktų sertifikavimo įstaigos, atitinkančios „LST EN 45011:2000 Bendrieji produktų sertifikavimo įstaigoms keliami reikalavimai“;
- vadybos (kokybės ir aplinkos apsaugos) sistemas, kurias sertifikuoja kokybės arba aplinkos apsaugos vadybos sistemų sertifikavimo įstaigos, atitinkančios „LST EN 450012:2001 Bendrieji kokybės sistemų sertifikavimo įstaigoms keliami reikalavimai“;
- darbuotojus, kuriuos sertifikuoja darbuotojų sertifikavimo įstaigos, atitinkančios „LST EN 450013:1996 Bendrieji darbuotojų sertifikavimo įstaigoms keliami reikalavimai“.

Pažymėtina, jog ūkio subjektas privalo būti įsidieęs ne žemesnę kokybės vadybos sistemą nei nustatyta pirkimo sąlygose¹⁰³. Pateikti dokumentai apie tik diegiamos kokybės vadybos sistemos pradžią negali būti laikomi tinkami ir atitinkantys kvalifikaciją nustatytąją pirkimo sąlygose¹⁰⁴. Priešingu atveju, laikant tokius dokumentus tinkamais, bus laikoma, jog perkančioji organizacija pažeidė skaidrumo bei lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus. Perkančioji organizacija taip pat turėtų atkreipti dėmesį, kad atitinkamo lygio kokybės vadyba būtų užtikrinama tam tikrose srityse, o būtent susijusioje su pirkimo objektu, kadangi vėliau nustatytas reikalavimas, kad ūkio subjektų kokybės vadybos sistema atitiktų tam tikrą standartą, negali būti aiškinamas plečiamai, teigiant, jog standartą atitinkanti kokybės vadybos sistema turi galioti konkrečioje srityje, jeigu to nebuvo nurodyta pirkimo sąlygose¹⁰⁵.

Viešųjų pirkimų įstatymo 37 straipsnyje nėra įvardytos galimos kokybės vadybos rūšys. Viena iš galimų kokybės vadybos rūšių yra socialinio atsakingumo vadybos sistema. Tačiau pastarąją kokybės vadybos sistemą Viešųjų pirkimų tarnyba vertina neigiamai. Toks vertinimas argumentuojamas tuo, jog socialinės atsakomybės vadybos sistema yra skirta vaikų darbo, priverstinio darbo prevencijos, profesinės sveikatos ir saugos, darbuotojų organizacijų laisvės ir kolektyvinių derybų, diskriminavimo, nuobaudų praktikos, darbo valandų reikalavimams, o ne įstaigos vykdomos vadybos kokybę užtikrinti, todėl Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos negali būti aiškinamos plečiamai¹⁰⁶. Vertindama¹⁰⁷ vieno rangos darbų pirkimo dokumentus, Viešųjų pirkimų tarnyba yra pažymėjusi, jog toks kvalifikacinis reikalavimas riboja konkurenciją. Toks vertinimas suformuotas atsižvelgiant tik į tai, jog pasiūlymą pateikė vienas rangovas, nors rinkoje socialiai atsakingų rangovų pasiūlymų pateikimo metu buvo apie dešimt. Formuojama

¹⁰³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-271/2007.

¹⁰⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-100/2006.

¹⁰⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio mėn. 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-761/2010.

¹⁰⁶ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089635293&kaid=282&lan=LT> [žiūrėta 2011-02-09].

¹⁰⁷ Viešųjų pirkimų tarnybos 2009 m. spalio 16 d. „Dėl pirkimo procedūrų įvertinimo“. Kaišiadorių specialioji mokykla, supaprastintas atviras konkursas „Rekonstravimo darbai“, pirkimo numeris 78058 (rašto Nr. 4S-3955).

Viešųjų pirkimų tarnybos praktika dėl socialinės atsakomybės neturėtų būti laikytina pozityvia. Pažymėtina, jog socialinės atsakomybės vadybos sistema yra sudaryta pagal kokybės ir aplinkosaugos vadybos sistemų standartus, kuriuos pati Viešųjų pirkimų tarnyba vertina teigiamai, kurie pripažįstami visose valstybėse narėse. Darbe minėta, jog vienas iš papildomų (antrinių) viešųjų pirkimų tikslų yra integruoti į visuomenę į tam tikras jos asmenų grupes, o socialiai atsakingos įmonės tokių grupių išipareigoja nediskriminuoti. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-337 patvirtintų priemonių, 2006 m. buvo parengtas Įmonių socialinė atsakomybės vadovas¹⁰⁸. Šiame leidinyje nurodyta, jog buvimas socialiai atsakinga įmone duoda didelę naudą skirtingose įmonės veiklos srityse, kaip didesnį valstybės pasitikėjimą įmone, palankesnę prekybos režimą, efektyvesnį bendradarbiavimą su socialinės politikos institucijomis, pagerėjusią darbo aplinką, pagerėjusią darbuotojų sveikatą; darbuotojų srityje nauda be kita ko pasireiškia geresnėmis darbo sąlygomis, mažesnėmis išlaidomis darbuotojų paieškai bei mokymams, nediskriminavimo ir lygybės principų užtikrinimu, priimant darbuotojus į darbą, įdarbinant darbuotojus, priklausančius etninėms mažumoms, vyresnius žmones, moteris, ilgą laiką darbo neturinčius asmenis bei neigaliuosius. Socialiai atsakinga įmonė taip pat bus laikoma ta, kuri gamins (platins) sveikus ir saugius produktus, savo veikloje bus įdiegusi aplinkosaugos kokybės vadybos sistemą, bus sertifikuota ekologiniais ar socialiniais ženklais. Atsižvelgiant į socialinės atsakomybės sričių gausą¹⁰⁹, viešųjų pirkimų specialistų yra net siūloma¹¹⁰ nustatyti sąlygas, ribojančias ūkio subjektų dalyvavimą pirkime, kur be Viešųjų pirkimų įstatymo 33 straipsnyje nurodytų sąlygų, gali būti numatyta, jog ūkio subjekto pasiūlymas turėtų būti atmetamas, jeigu ūkio subjektas yra padaręs socialinių teisės aktų pažeidimų (pavyzdžiui, lygių galimybių, nediskriminavimo ir t. t.), taip pat jeigu yra pažeidęs darbų saugos ir sveikatos teisės aktų reikalavimus, ypač jeigu dėl to darbuotojai patyrė didelės žalos. Kadangi šiuo metu socialinės atsakomybės sritis įstatyminiu lygmeniu nėra reglamentuota, o Viešųjų pirkimų tarnyba kaip tokį kvalifikacinį reikalavimą vertina neigiamai, labai svarbu priimti socialinę atsakomybę reglamentuojantį teisės aktą ar, pradžioje, turėti bent nacionalinių teismų išaiškinimų.

Apibendrinant kvalifikacinių reikalavimų nustatymo galimybes, pažymėtina, jog Viešųjų pirkimų įstatyme detalizuojamas tik bendrųjų kvalifikacinių reikalavimų nustatymas (Viešųjų pirkimų įstatymo 33 straipsnis). Nėra pakankamai metodinės medžiagos, kurios pagalba perkančiosios organizacijos, nepažeisdamos viešųjų pirkimų principų, galėtų nustatyti teisingus

¹⁰⁸ <http://www.socmin.lt/index.php?-1848650414> [žiūrėta 2011-02-10].

¹⁰⁹ Vaikų darbas, priverstinis darbas, sauga ir sveikata, asociacijų laisvė, diskriminacija, disciplinarinė praktika, darbo valandos, kompensavimas, vadyba.

¹¹⁰ Soloveičikas D. ir kt. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtos strategija: Studija// Užsakovas: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc> [žiūrėta 2011-02-10].

ekonominių, finansinių ir techninių pajėgumų kvalifikacinius reikalavimus. Pasak Viešųjų pirkimų tarnybos, „tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio šalyse yra priimami viešuosius pirkimus reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai. Šie aktai nustato pirkimo reikalavimus. Svarbiausias reikalavimas – skelbti apie pirkimus, taip pat laikytis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo ir proporcingumo principų. Tačiau pirkimo objektų įvairovė labai didelė – nuo kanceliarinių prekių iki sudėtingų medicinos ar atominės energetikos įrenginių. Todėl neįmanoma visais šiais atvejais iš anksto nustatyti kvalifikacijos ir dalyvavimo sąlygų reikalavimų. Tai turi padaryti perkančioji organizacija, atsižvelgdama į konkretaus pirkimo aplinkybes ir Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus“¹¹¹. Tačiau pažymėtina, jog aiškiau nereglementavus šio pirkimų procedūrų etapo, nacionaliniai teismai vis dažniau nagrinės ginčus dėl viešųjų pirkimų principų pažeidimų, kylančius, perkančiosioms organizacijoms nustatant ekonominių, finansinių ir techninių pajėgų kvalifikacinius reikalavimus.

Nustatytąją kompetenciją svarbu ir tinkamai įvertinti. Šiame pirkimo procedūrų etape svarbu vadovautis lygiateisiškumo (nediskriminavimo), abipusio pripažinimo bei skaidrumo principais. Nustatytosios kompetencijos neatitinkantis pasiūlymas atmetamas, o jei trūksta informacijos, nepažeidžiant viešųjų pirkimų principų, prašoma ūkio subjekto patikslinti kvalifikaciją¹¹². Pažymėtina, jog dar visai neseniai, buvo formuojama praktika, jog net jei pasiūlymo pateikimo dieną ūkio subjektas nepateikė nei vieno dokumento, įrodančio pirkimo sąlygose reikalaujamos kompetencijos, visą tokią kvalifikaciją perkančioji organizaciją vis tiek privalėjo tikslinti, prašydama pateikti trūkstamus duomenis. Šiandien teismai formuoja priešingą praktiką ir nurodo, jog „tais atvejais, kai ūkio subjektas duomenų apie kvalifikaciją iš viso nepateikė, o pasiūlymų pateikimo terminai pasibaigė, toks ūkio subjektas neįgyja kvalifikacinių duomenų tikslinimo teisės, nes priešingu atveju, jam būtų leista pateikti šią informaciją po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, o tai pažeistų ūkio subjektų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus. Tokiais atvejais ūkio subjekto pasiūlymas turi būti atmestas kaip neatitinkantis pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų“¹¹³. Lietuvos apeliacinis teismas, tikriausiai lingvistiškai vertindamas Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 5 dalį nurodo, jog „tikslinti, pildyti galima realiai pateiktus neišsamius duomenis“, o jei pasiūlyme tokie dokumentai nepateikti, tai niekas negali būti ir tikslinama bei aiškinama¹¹⁴. Reikia pažymėti, jog ūkio subjektai ganėtinai skeptiškai žiūri į naująją kvalifikacinių duomenų patikslinimo tvarką, tačiau, esant tokiai tvarkai, užtikrinamas lygiateisiškumo principas – visi kvalifikaciją įrodančius

¹¹¹ Viešųjų pirkimų skandalai meta šešėlį ir ant sąžiningų perkančiųjų organizacijų (1) // Juristas 2008/2.

¹¹² Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 5 dalis.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

¹¹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-784/2010.

dokumentus turi pateikti iki nustatyto termino, vienodomis sąlygomis. Maža to, ūkio subjektai apsisaugo nuo kitų ūkio subjektų, kurie procedūrose dalyvauja, siekdami tik sužinoti konkurentų kainas; perkančiajai organizacijai sumažėja laiko sąnaudos, vertinant tokius pasiūlymus. Iš karto atmesti ūkio subjekto pateiktą pasiūlymą galima tik tuo atveju, jeigu pateikti duomenys aiškiai rodo, kad ūkio subjekto kvalifikacija neatitinka keliamų reikalavimų arba ūkio subjektas nepašalino jam nurodytų perkančiosios organizacijos trūkumų¹¹⁵. Vilniaus apygardos administracinis teismas laikosi nuomonės, jog perkančiosios organizacijos veiksmai, kai ji nustato ūkio subjektų neatitikimą pirkimo sąlygose nustatytiems minimaliems kvalifikaciniais reikalavimams ir nepaprašo šių duomenų tikslinti, neturi įtakos situacijos vertinimui ir nekelia teisinių pasekmių, jei ūkio subjektų pasiūlymai būtų vis tiek atmesti dėl kitų pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų, pavyzdžiui, pirkimo objekto neatitikimo¹¹⁶.

Nors Viešųjų pirkimų įstatymo 86 straipsnio 2 dalis dėl nacionalinių pirkimų, kuriuos privaloma skelbti, numato, jog skelbime esantis turinys privalo būti tapatus pirkimo sąlygose esančiam. Klaipėdos apygardos teismo sprendime pažymėta, jog perkančiajai organizacijai skelbime nenurodžius visos informacijos, nurodytos pirkimo sąlygose, minėtoji norma pažeista nebus¹¹⁷, kadangi pirkimo sąlygos skelbiamos viešai¹¹⁸, o neturint klausimų perkančiajai organizacijai dėl pirkimo sąlygų turinio, akivaizdu, jog visos sąlygos ūkio subjektui yra suprantamos ir aiškios. Dėl nepilnai neišvardintų kvalifikacinių duomenų pasisako ir Lietuvos apeliacinis teismas nurodydamas, jog jei reikalavimas ūkio subjektų kvalifikacijai buvo nurodytas tik pirkimo dokumentų priede (formoje), ūkio subjektai turi įrodyti atitinką reikalaujamą kvalifikaciją. Toks kvalifikacinių reikalavimų ūkio subjektams nustatymas pirkimo dokumentuose yra pakankamai aiškus ir tikslus¹¹⁹.

Išvados:

1. Vienas esminių tinkamų pirkimo dokumentų parengimo kriterijų – tikslūs, aiškūs, proporcingi ir pagrįsti kvalifikacijos reikalavimai bei tinkamas jų įvertinimas.
2. Kompetencijos nustatymo tikslas – padėti perkančiajai organizacijai įsitikinti, ar ūkio subjektas pajėgus tinkamai ir sėkmingai įvykdyti pirkimo sutartį.
3. Pirkimo sąlygos (kvalifikaciniai reikalavimai) turi būti aiškinamos, remiantis Civilinio kodekso 6.193 straipsniu, kuriame yra įtvirtintos sutarties aiškinimo taisyklės ir

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-180/2005.

¹¹⁶ Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas, priimtas administracinėje byloje Nr. I-2650-244/2009.

¹¹⁷ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės mėn. 3 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 2-1462-123/2010.

¹¹⁸ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469044&lan=LT&module=news> [žiūrėta 2011-02-07].

¹¹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-532/2007.

kuriomis privaloma vadovautis aiškinant viešojo pirkimo dokumentus ir vadovaujantis *contra proferentem* (neiškių sutarties sąlygų aiškinimas jas pasiūliusios šalies nenaudai) taisykle.

4. Atliekant tarptautinius pirkimus – kvalifikacijos tikrinimas yra privalomas, atliekant supaprastintus pirkimus – kvalifikacija turi būti tikrinama, išskyrus supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklėse nustatytus atvejus, kai kvalifikacija gali būti netikrinama.

5. Susijusių įmonių eliminavimas iš viešojo pirkimo procedūrų pažeidžia proporcingumo principą.

6. Viešųjų pirkimų tarnybos formuojama praktika dėl socialinės atsakomybės taikymo ūkio subjektams turėtų būti keičiama, t. y., turėtų būti skatina būti socialiai atsakingu ūkio subjektu, kadangi būtų įgyvendintas vienas iš papildomų (antraeilių) viešųjų pirkimų tikslų – į visuomenę būtų integruotos tam tikros jos grupės.

7. Tikslinti, pildyti galima realiai pateiktus neišsamius duomenis, o jei pasiūlyme tokie dokumentai nepateikti, tai niekas negali būti ir tikslinama bei aiškinama

3.3. Sutarties sudarymo kaina

Siekiant sudaryti viešojo pirkimo sutartį, svarbu nustatyti kuriuo kriterijumi bus vertinami ūkio subjektų pateikti pasiūlymai. Viešųjų pirkimų įstatyme numatyti du kriterijai¹²⁰:

- pasiūlymo vertinimas pagal mažiausią kainą – pirkimų rezultatai geriausi tada, kai įsigyjamas pigiausias produktas.
- pasiūlymo vertinimas pagal ekonominį naudingumą – pirkimų rezultatai geriausi tada, kai įsigyjamas geriausias produktas už turimas lėšas.

Lietuvos apeliacinio teismo išaiškinta, jog pirkimo sąlygų nuostata, kuria remiantis pasiūlymai turi būti vertinami pagal mažesnę kainą, yra konkurso kriterijus, bet ne jo tikslas. Tai paaiškintina tuo, jog viešųjų pirkimų konkursų organizavimas nėra savitiksliis. Konkursai visų pirma, organizuojami ne tam, kad juos atlikti, o tam, kad perkančioji organizacija įsigytų prekes ar paslaugas, reikalingas vykdant jos funkcijas¹²¹.

Pažymėtina, jog pagal Viešųjų pirkimų tarnybos 2010 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. 1S-94 patvirtintų „Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo arba mažiausios kainos vertinimo kriterijumi rekomendacijų“, ekonominis naudingumas suprantamas

¹²⁰ Viešųjų pirkimų įstatymo 39 straipsnio 4 dalis. Viešųjų pirkimų įstatymo 90 straipsnis numato išlygą, perkant teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos, duomenų apdorojimo, meniniu ar kultūriniu požiūriu sudėtingas ar panašaus pobūdžio paslaugas. Tokiu atveju, pasiūlymai gali būti vertinami pagal perkančiosios organizacijos nustatytus kriterijus, kurie nebūtinai turi remtis mažiausia kaina ar ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijumi.

¹²¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-442/2010.

kaip didesnių nei mažiausia pasiūlyta kaina investicijų atsiperkamumas ir būsimų išlaidų sumažinimas, kriterijai yra siejami ne su darbų ar paslaugų proceso valdymu, o su darbų rezultato ir lėšų panaudojimo efektyvumu. Todėl perkančiosios organizacijos nustatyti ekonominio naudingumo kriterijai ir nustatyti kriterijų parametrai nieko bendro neturi su ekonominio naudingumo samprata. Nors ir vertinimo kriterijai Lietuvos teisinėje bazėje įvirtinti buvo beveik tuo pačiu metu, bet iki šios dienos pastebėtina, jog pirkimai dažniau vykdomi, pasirenkant mažiausios kainos kriterijų¹²². Viešųjų pirkimų tarnyba teigia, jog „vertinant pasiūlymus apsiriboti vien tik kaina yra ydinga. Tačiau tai labai paplitusi praktika, o ši neleidžia pasiekti geriausio viešųjų pirkimų rezultato“¹²³. Viešųjų pirkimų tarnyba išskiria kelias priežastis, įtakančias perkančiąsias organizacijas rinktis mažiausios kainos vertinimo kriterijų:

- vertinti tik pagal kainą paprasčiausia, todėl visiems suprantama;
- vyrauja klaidinga nuomonė, jog viešąjį pirkimą privalo laimėti mažiausią kainą pasiūlęs ūkio subjektas;
- pirkimą organizuojantys asmenys vengia rizikos, nes įrodyti priimto sprendimo pagrįstumą sudėtinga, sudėtinga apibūdinti vertinamojo kriterijaus subkriterijus.

Tokių reiškinių paaiškinti galima ir tuo, jog ekonominį naudingumo kriterijų reglamentuojančiuose teisės aktuose prioritetų klausimas tarp taikytinų kriterijų vienareikšmiškai nėra išspręstas. Taip pat nėra metodinių pavyzdžių, kokie subkriterijai, be kainos subkriterijaus, galėtų būti taikomi, jei yra perkamos prekės, paslaugos, darbai. Europos Teisingumo Teismas pasisakė, kad perkančiosios organizacijos yra laisvos pasirinkti ne tik sutarties sudarymo kriterijus, bet ir nustatyti jų svertinę reikšmę, kiek tai leistų įvertinti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą¹²⁴. Perkančiosios organizacijos pačios savo nuožiūra privalo nustatyti tokius subkriterijus. Toks nustatymas vyksta, dažniausiai, remiantis kitų perkančiųjų organizacijų praktika, paliekant atvirą klausimą, ar nustačius tam tikrus subkriterijus nebuvo pažeisti viešųjų pirkimų principai. Europos Teisingumo Teismas *Concordia*¹²⁵ byloje pasisakė, kad nebūtinai kiekvienas iš ekonominio naudingumo vertimo kriterijaus elementų privalo būti tiesiogiai teikiantis ekonominę naudą. Svarbiausia, jog ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijaus subkriterijai būtų viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka paskelbti viešai bei visi įvardyti pirkimo sąlygose. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimui siūloma pasirinkti kriterijus, kurie padidintų perkamo objekto naudojimo efektyvumą, todėl turi

¹²² 2010 m. taikant ekonominio naudingumo kriterijų buvo įvykdyta 528 viešieji pirkimai, t.y. 4,3 proc. bendro viešųjų pirkimų skaičiaus (be mažos vertės pirkimų). Iš jų 52 – prekių viešieji pirkimai, 384 – paslaugų ir 92 darbų viešieji pirkimai.

¹²³ V. Dauskurdas, V. Jakštas, D. Soloveičikas. Viešųjų pirkimų skandalai meta šešėlį ir ant sąžiningų perkančiųjų organizacijų (2). *Juristas*// 2008-3.

¹²⁴ Europos Teisingumo Teismo 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje Nr. C-31/87.

¹²⁵ Europos Teisingumo Teismo 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje Nr. C-513/99.

būti atsižvelgiama į kainą, kuri kaip kriterijus yra privaloma, techninius pranašumus, kokybę, estetiškes, funkcines ir aplinkosaugos charakteristikas¹²⁶, taip pat į eksploataavimo išlaidas, garantinę priežiūrą, efektyvumą, techninę pagalbą, pristatymo datą, pristatymo arba užbaigimo laiką, taip pat kitus, tiesiogiai su pirkimo objektu susijusius kriterijus¹²⁷. Rekomenduojama vengti tokių kriterijų, kurie neturi tiesioginės įtakos pirkimo objektui arba ta įtaka labai nedidelė. Pažymėtina, jog galimų subkriterijų sąrašas nėra baigtinis. Tačiau, kaip minėta, nėra jokios pagalbinės metodikos perkančiosioms organizacijoms, kurioje būtų nurodyta, kokius konkrečius subkriterijus iš išvardintų galima būtų nustatyti įsigyjant prekes, kokius – įsigyjant paslaugas, kokius – darbus.

Atkreiptinas dėmesys, jog ekonominio naudingumo vertinimo kriterijui taip pat privalo būti taikomi viešųjų pirkimų principai. Kriterijai turėtų būti vieši, aiškūs, proporcingi pirkimo objektui, neiškraipantis ūkio subjektų konkurencijos bei susiję su būsima viešojo pirkimo sutartimi¹²⁸. Tokia pareiga kyla dėl to, jog ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijaus nustatymu paprastai yra siekiama padėti perkančiajai organizacijai įsigyti naudingiausią pasiūlymą, lyginant atitinkamų pasiūlymų privalumus. Viešumas ir aiškumas Europos Teisingumo Teismo aiškinamas taip, jog visi subkriterijai ir jiems skiriami balai turi būti pateikti pirkimo sąlygose¹²⁹. Lietuvos Aukščiausias Teismas taip pat yra pažymėjęs, jog „dėl ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijaus sudedamųjų elementų sąsajumo su būsima viešojo pirkimo sutartimi nereikalaujama, kad visi šie sutarties sudarymo (ūkio subjektų vertinimo) kriterijaus subkriterijai būtinai turėtų būti grynai ekonominio pobūdžio. <...> Kriterijai turi sietis su sutarties objektu ir perkančiajai organizacijai neturi suteikti neribotos pasirinkimo laisvės; turi būti paskelbti iš anksto bei nepažeisti nediskriminavimo principo“¹³⁰. Maža to, ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijaus subkriterijai turi ne tik sietis su sutartimi bei jos vykdymu, bet ir neturi riboti ūkio subjektų įsisteigimo ar paslaugų teikimo laisvių. Jie privalo būti nediskriminuojantys ir proporcingi siekiamam tikslui¹³¹. Pažymėtina, jog pasirinkus ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų išauga rizika, jog bus pažeisti lygiateisiškumo bei skaidrumo principai. Vertinimo etapas nėra reglamentuojamas, todėl praktikoje dažnai taip būna, jog kai kuriems ūkio subjektams perkančioji organizacija sąmoningai skiria mažiau balų, proteguodama konkretų ūkio subjektą. Viešųjų pirkimų tarnyba

¹²⁶ Commission interpretative communication on the Community law applicable to public procurement and the possibilities for integrating environmental considerations into public procurement. COM [2001] 274 final.

¹²⁷ European Commission Guide to the Community Rules on Public Works Contracts. http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/guidelines/works_en.pdf [žiūrėta 2011-02-11].

¹²⁸ Europos Teisingumo Teismo 1985 m. kovo 28 d. sprendimas byloje Nr. C-274/83.

¹²⁹ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. sausio 24 d. sprendimas byloje Nr. C-532/06.

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.

¹³¹ Ten pat.

tampa nebepajėgi išspręsti tokio tipo ginčų dėl konkrečiose srityse trūkstamų specialistų. Dar rečiau tokie ginčai pasiekia ir teismus. Todėl šiuo klausimu nėra aiškiai suformuotos praktikos.

Remiantis Europos Teisingumo Teismo praktika, ūkio subjektams taikomi kvalifikaciniai reikalavimai¹³² negali būti sutapatinami su ekonominio naudingumo vertinimo kriterijumi. Toks išaiškinimas grindžiamas tuo, jog kvalifikaciniai reikalavimai nėra priskirtini sutarties objektui ir pripažįstami kaip neužtikrinantys sutarties įvykdymo¹³³. *Lianakis* byloje Europos Teisingumo Teismas išaiškino, jog perkančiajai organizacijai Direktyvos 92/50 straipsniai 23 (1), 32 ir 36 (1) draudžia laikyti pasiūlymo vertinimo kriterijais tokius kriterijus kaip ūkio subjekto patirtis, darbo jėga bei ūkio subjekto galimybės įvykdyti sutartį iki nustatytojo termino. Tačiau šio Europos Teisingumo Teismo sprendimo aiškinimas gali būti dvejopas:

- siaurinamasis aiškinimas, kuris reikštų, kad bet kuriuo atveju yra draudžiama ūkio subjekto darbo patirtį, darbo jėgą bei galimybes įvykdyti sutartį laikyti pasiūlymų vertinimo kriterijais;
- lankstusis aiškinimas, kuris reikštų, kad tokie kriterijai kaip ūkio subjekto kvalifikacija, patirtis ir panašiai, yra galimi, jei jais siekiama įvertinti ne ūkio subjektą, o pasiūlymą ir tik šių kriterijų pagalba perkančioji organizacija gali nustatyti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

Aiškinant *Lianakis* byloje suformuotą Europos Teisingumo Teismo išvadą, įvairių valstybių praktikoje yra vadovujamasi daugiau lanksčiuoju aiškinimu. Toks aiškinimas dažnai taikomas tuo atveju, kai yra perkamos paslaugos, kurias gali pasiūlyti tik specifinės žinias ar kvalifikaciją bei patirtį turintis paslaugų teikėjas. Pavyzdžiui, įsigyjant mokymų paslaugas, jų kokybė geriausiai bus nustatyta, remiantis specialistų patirtimi ir įgūdžiais. Pažymėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra pateikęs savus paaiškinimus¹³⁴ dėl *Lianakis* bylos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog „ūkio subjektų pasiūlymai (siaurąja prasme) gali būti vertinami tik po ūkio subjektų kvalifikacijos įvertinimo <...>, o ūkio subjektų kvalifikacijos reikalavimai negali būti naudojami ūkio subjektų pasiūlymų vertinimo procedūroje. <...> Nurodytame sprendime *Lianakis* pažymėta, kad perkančiosios organizacijos gali vienu metu

¹³² Toks pats reglamentavimas taikomas ir nustatant techninės specifikacijos reikalavimus, kadangi „techninė specifikacija – tai pirkimo dokumentu nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinti reikalingi duomenys, tokie kaip kokybės lygio, poveikio aplinkai rodiklių, visų reikalavimų (taip pat ir galimybės naudotis neigaliesiems) ir jų atitikties įvertinimo atlikimo, eksploatacinių savybių, produkto vartojimo (naudojimo), arba duomenys, apimantys produktui taikytinus reikalavimus, būtent: pavadinimas, kuriuo produktas parduodamas, terminologija, simboliai, bandymai ir bandymų metodai, pakavimas, žymėjimas ir ženklavimas, vartojimo (naudojimo) instrukcijos, gamybos procesai ir metodai ir atitikties įvertinimo tvarka“. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; Europos Teisingumo Teismo 2008 m. sausio 24 d. byla C-532/06.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

tikrinti dalyvių tinkamumą (kvalifikaciją) ir sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. įvertinti ūkio subjektų pasiūlymus (siaurąja prasme), tačiau šios stadijos yra atskiros ir reglamentuojamos skirtingų normų. Atsižvelgdama į tai, perkančioji organizacija iš principo gali kelti tuos pačius reikalavimus ūkio subjektų kvalifikacijai ir pirkimo objektui, tačiau šiais reikalavimais turi siekti ne vieno, o dviejų tikslų, t. y., tiek įsitikinti ūkio subjekto patikimumu ir pajėgumu vykdyti panašaus pobūdžio sutartinius įsipareigojimus, tiek pagal iš anksto paskelbtas pirkimo sąlygas vertinti ūkio subjekto pateiktą pasiūlymą (siaurąja prasme) viešojo pirkimo sutarties vykdymo prasme“. Tikėtina, jog jei tokia galimybė bus įtvirtinta viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose, skaičius, paslaugas įsigyjant ekonominio naudingumo vertinimo kriterijumi, žymiai padidės, kadangi bet kokių paslaugų įsigijimas mažiausia kaina dažnai baigiasi nekokybiškų paslaugų įsigijimu, neįgyvendinant tikrųjų viešųjų pirkimų tikslų.

Pažymėtina, jog Europos Teisingumo Teismo nurodyta¹³⁵, jog, vertindama pasiūlymus pagal ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, pirkimo procedūrose dalyvauti likus tik vienam ūkio subjektui (kitų ūkio subjektų pasiūlymai dėl neatitikimų pirkimo sąlygose nustatytiems reikalavimams buvo atmesti ar pasiūlymą pateikė tik vieną pasiūlymą), perkančioji organizacija, neprivalo (gali atsisakyti) su likusiuoju vieninteliu ūkio subjektu sudaryti viešojo pirkimo sutarties, kadangi nėra galimybės palyginti skirtingų pasiūlymų charakteristikų – pirkimu neįgyvendinamas siekiamas tikslas.

Išvados:

1. Pasiūlymai vertinami pagal mažiausios kainos arba ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus.

2. Pasiūlymą vertinant ekonominio naudingumo kriterijumi, negali būti nustatyti kvalifikacinių reikalavimų pobūdžio subkriterijai. Tačiau subkriterijai: ūkio subjekto kvalifikacija, patirtis ir panašiai, yra galimi, jei jais siekiama įvertinti ne ūkio subjektą, o pasiūlymą ir tik šių kriterijų pagalba perkančioji organizacija gali nustatyti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

3.4. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose

Kaip ir sutartims, kurios nėra reguliuojamos viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų, taip ir viešojo pirkimo sutartis gali būti taikomas konfidencialumo institutas. Akivaizdu, jog viešieji pirkimai suponuoja mintį, kad pirkimai turi būti vykdomi kiek įmanoma viešiau. Tačiau Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog perkančioji organizacija, Viešojo pirkimo komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys, nepažeisdami

¹³⁵ Europos Teisingumo Teismo 1999 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje C-27/98.

įstatymų reikalavimų, ypač dėl sudarytų sutarčių skelbimo ir informacijos, susijusios su jos teikimu kandidatams ir dalyviams, kaip nurodyta šio įstatymo 41¹³⁶, 74¹³⁷, 79¹³⁸ straipsniuose ir 86 straipsnio 3 dalyje¹³⁹, negali tretiesiems asmenims atskleisti perkančiajai organizacijai pateiktos informacijos, kurios konfidencialumą nurodė ūkio subjektas.

Viešųjų pirkimų tarnybos pavyzdiniuose standartiniuose pirkimo dokumentuose¹⁴⁰ įtvirtinta sąlyga, jog ūkio subjektas, teikdamas pasiūlymą perkančiajai organizacijai, privalo nurodyti, kokia pasiūlyme pateikta informacija laikytina konfidencialia. Gausi pirkimų praktika rodo, jog pasiūlymuose retai būna įvardyta informacija, kokius duomenis perkančiajai organizacijai reikėtų laikyti konfidencialiais. Pati Viešųjų pirkimų tarnyba yra pažymėjusi¹⁴¹, kad tokią informaciją pirmiausia sudaro komercinė (gamybinė) paslaptis. Civilinio kodekso, reglamentuojančio sutarčių vykdymo ypatumus, nuostatos leidžia teigti, kad komercinę (gamybinę) paslaptį sudaro informacija, turinti tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir, kurios slaptumui išsaugoti ūkio subjektas imasi tam tikrų priemonių, išskyrus tą informaciją, kuri turi būti vieša įstatymuose numatytais atvejais. Kadangi Viešųjų pirkimų tarnyba plačiau nėra pakomentavus minėto straipsnio nuostatos, lieka atviras klausimas, ar Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnyje nustatytas reikalavimas yra absoliutus. Vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsniu, viešieji pirkimai turi būti atliekami skaidriai. Darbe jau buvo pažymėta, jog svarbiausia priemonė skaidrumui užtikrinti – išsamus informavimas apie visas pirkimo procedūras ir sprendimus. Tačiau tais atvejais, kai informacijos atskleidimas prieštarauja įstatymams, daro nuostolių šalių komerciniams interesams arba trukdo užtikrinti sąžiningą konkurenciją, perkančioji organizacija turi tokią informaciją išlaikyti paslapyje¹⁴². Taigi, vėlgi kyla klausimas, kaip perkančiajai organizacijai reikėtų elgtis, kai ūkio subjektas ne vien tik nenurodo, kokia pasiūlyme pateikta informacija laikytina konfidencialia, tačiau, kai, priešingai, - nurodo, jog visas pasiūlymas yra konfidencialus.

Viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai nustato, jog ūkio subjektų, dalyvaujančių pirkimo procedūrose, sąrašas laikomas vieša informacija iki vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūros pradžios. Taip sudaromos realios konkurencijos sąlygos, sumažinama kartelinio susitarimo tarp ūkio subjektų, kuris pagal Lietuvos Respublikos Konkurencijos

¹³⁶ Informavimas apie pirkimo procedūros rezultatus.

¹³⁷ Skelbimai.

¹³⁸ Informacija ūkio subjektams apie pirkimo procedūrų rezultatus ir kvalifikacijos vertinimą.

¹³⁹ Supaprastintų pirkimų paskelbimas.

¹⁴⁰ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1138611167&cid=1138611761&sid=1&lan=LT> [žiūrėta 2011-02-11].

¹⁴¹ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=12118921428&lan=LT¬itle=1> [žiūrėta 2011-02-11].

¹⁴² Jakštas V., Jovaišas K., Viešieji pirkimai// Verslo ir komercinė teisė. 2004/4-5 – 33 P.

įstatymo 5 straipsnį¹⁴³ yra draudžiamas, tikimybę. Viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose ūkio subjektams nustatyta teisė dėl neaiškių, netikslių ar dviprasmiškų pirkimo sąlygų kreiptis į perkančiąją organizaciją, kuri, atsakydama ūkio subjektui, kartu atsakymus pateikia ir kitiems pirkimo procedūrų dalyviams, bet nenurodo, iš ko gavo prašymą duoti paaiškinimą. Taip užtikrinamas pirkimo procedūrose dalyvaujančių ūkio subjektų konfidencialumas bei sąžininga konkurencija. Pažymėtina, jog visa informacija, kurią ūkio subjektas pateikia pasiūlyme yra vertinga, tačiau ne viskas gali būti konfidencialu. Pasiūlyme negali būti nurodoma kaip konfidenciali tokia informacija, kuri yra ar buvo pavišinta, pavyzdžiui, ūkio subjekto interneto tinklalapyje, trečiųjų asmenų interneto tinklalapyje (atestuotų ir/ arba sertifikuotų įmonių, specialistų sąrašai) tretiesiems asmenims laisvai prieinamuose dokumentuose ir panašiai. Atsižvelgdamas į pirkimo objekto specifiką ir pirkimo sąlygose reikalaujamų dokumentų sąrašą, ūkio subjektas pats turėtų nurodyti, kokia informacija, pateikta jo pasiūlyme, turėtų būti laikoma konfidencialia. Sprendimas turėtų būti priimtas, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsniu. Pažymėtina, jog ūkio subjektui nurodžius, jog jo visas pasiūlymas yra konfidencialus, toks nurodymas prieštarautų Civiliniam kodeksui, nes Viešųjų pirkimų įstatymu nustatyta, kad tam tikra pasiūlyme esanti informacija privalo būti pavišinta. Nagrinėjant viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus, daryti išvada, jog konfidenciali informacija nebūtų laikoma ta, kuri skelbiama vokų su pasiūlymais atplėšimo Viešojo pirkimo komisijos posėdyje¹⁴⁴, kadangi Viešųjų pirkimų įstatymo 31 straipsnio 11 dalis reglamentuoja, jog apie vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūrų metu paskelbtą informaciją raštu pranešama ir vokų atplėšimo procedūroje nedalyvaujantiems pasiūlymus pateikusiems ūkio subjektams, jeigu jie to pageidauja. Maža to, kiekvienas vokų atplėšimo procedūroje dalyvaujantis ūkio subjektas ar jo atstovas turi teisę asmeniškai susipažinti su viešai perskaityta informacija. Nustatant preliminaras nekonfidencialios informacijos ribas, viešinant informaciją, tikslinga vadovautis Viešųjų pirkimų tarnybos parengtomis viešojo pirkimo komisijos posėdžio protokolų pavyzdinės formomis¹⁴⁵. Kitais atvejais, perkančiajai organizacijai reikėtų kreiptis į ūkio subjektą, jog jis įvardytų, kodėl tam tikrą informaciją jis laiko konfidencialia ir įvertinti, ar jo argumentai tikrai yra pagrįsti, nepažeidžia kitų ūkio subjektų teisių. Pavyzdžiui, ūkio subjektas negali nurodyti, jog pasiūlymo kaina yra konfidenciali informacija, tačiau pasiūlymo kainos sudėtinės dalys, jo nurodymu, jau gali būti laikomas konfidencialiomis. Pažymėtina, jog Viešųjų pirkimų įstatymas

¹⁴³ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas// Valstybės žinios. 1993. Nr. 52-1001.

¹⁴⁴ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1138611167&cid=1138611734&sid=1&lan=LT> [žiūrėta 2011-02-11].

¹⁴⁵ Ten pat.

reglamentuoja, kad konkretaus pirkimo ūkio subjektai¹⁴⁶ iš perkančiosios organizacijos visada turi teisę gauti informaciją apie kitus pirkimo procedūrų dalyvius, kurių pasiūlymai atmesti, jų atmetimo priežastis, informaciją apie laimėjusį pasiūlymą pateikusio dalyvio pavadinimą, jo pasirinkimo priežastis ir pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties išipareigojimų dalis, kurioms laimėtojas ketina pasitelkti trečiuosius asmenis kaip subtiekėjus, subteikėjus ar subrangovus.

Konstatavus, kokie pasiūlyme pateikti duomenys nėra laikomi konfidencialiais, ir kaip reikėtų elgtis dėl informacijos, kuri kelia abejonių, ar pagrįstai įvardyta kaip konfidencialia, svarbu išsiaiškinti, kaip perkančiajai organizacijai reikėtų elgtis, kaip pasiūlyme nėra nurodytas konfidencialios informacijos statusas. Europos Teisingumo Teismas¹⁴⁷ yra nurodęs, jog pagrindinis Europos Sąjungos normų dėl viešųjų pirkimų tikslas – užtikrinti neiškraipytą konkurenciją visose valstybės narėse. Tam, kad minėtas tikslas būtų pasiektas svarbu, jog pirkimus vykdančios organizacijos neatskleistų informacijos, susijusios su viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūromis, kuria galėtų būti pasinaudota siekiant iškraipyti konkurenciją tiek vykdant sutarties sudarymo, tiek vėlesnes procedūras. Todėl tam tikrais atvejais nepateikti šalims tam tikros informacijos būtina tam, kad būtų apsaugotas trečiojo asmens pagrindinės teisės arba svarbus viešasis interesas.

Europos žmogaus teisių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus gyvenimo gerbimą. Šiuo atveju iš Europos žmogaus teismo praktikos matyti, jog privataus gyvenimo sąvoka turi būti aiškinama, kaip apimanti fizinių bei juridinių asmenų profesinę bei komercinę veiklą. Konfidencialios informacijos bei komercinių paslapčių apsaugos principas turi būti taikomas atsižvelgiant į veiksmingumo teisinės apsaugos reikalavimus bei paisant bylos šalių teisės į gynybą. Teismas pabrėžė, jog nors nagrinėjant šalių ginčą turi būti laikomasi rungtyniavimo principo, šis principas nereiškia, jog šalims suteikiama neribota ir absoliuti teisė susipažinti su visa perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų peržiūrą atsakingai institucijai pateikta informacija, susijusia su sutarties sudarymo procedūra. *Varec* byloje Europos Teisingumo teismas aiškiai pasisakė, jog net ir tuo atveju, jeigu ūkio subjektas nenurodo, kad informacija yra konfidenciali, perkančioji organizacija pati *ex officio* (savo iniciatyva) turi spręsti, ar kitos, ūkio subjekto neįvardintos kaip konfidencialios informacijos atskleidimas nebūtų neteisėtas konfidencialios informacijos pateikimas. Atsižvelgiant į aiškiai pabrėžtą informacijos konfidencialumo svarbą, Europos Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog perkančiosios organizacijos privalo atsisakyti tretiesiems asmenims pateikti informaciją, jeigu

¹⁴⁶ Bet kuris dalyvis, išskyrus dalyvį, kuris galutinai pašalintas iš pirkimo procedūros, t. y. jam pranešta apie pasiūlymo atmetimą, ir kurio pašalinimas dėl praleisto senaties termino negali būti ginčijamas arba dėl kurio pašalinimo pagrindumo yra įsiteisėjęs teismo sprendimas.

¹⁴⁷ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06.

pagrįstai tikima, jog ši informacija yra konfidenciali ir jos pateikimas kitai šaliai (net nagrinėjant viešųjų pirkimų ginčą) gali pažeisti konkurenciją ir nepagrįstai padidinti kitos šalies konkurencinį pranašumą. Todėl, kilus klausimui dėl pasiūlyme pateiktos informacijos paviešinimo, o ūkio subjektui nenurodžius, kokia informacija pasiūlyme laikoma konfidencialia, perkančiajai organizacijai tikslinga būtų į tokį ūkio subjektą kreiptis, jog šis nurodytą tokią informaciją ir pagrįstų jos konfidencialumą.

Atkreiptinas dėmesys, jog, pasiūlymus vertinant ekonominio naudingumo vertinimo kriterijumi, kai nurodomi subkriterijai yra plačios apimties, pasiūlymo formoje ūkio subjektas nurodo, jog juos atitinka ir prideda subkriterijų aprašymą, kuriame taip pat gali būti konfidencialios informacijos. Perkančioji organizacija neturėtų atskleisti tokios informacijos kitiems pirkimo procedūrų dalyviams. Informacija atskleista turėtų būti pasiūlymo charakteristikų ir santykinų pranašumų ribose, kaip tai numato Viešųjų pirkimų įstatymas¹⁴⁸. Pažymėtina, jog perkančioji organizacija negali atskleisti ir tokios informacijos, o pati ūkio subjekto reikalauti atskleisti informaciją, kurią draudžia atskleisti susitarimai tarp ūkio subjekto, pateikusio pasiūlymą, ir trečiųjų šalių. Taip pat informacijos, kuri laikoma kaip slapta, ūkio subjekto valdymo organo sprendimu ar, kurios atskleidimas prieštarauja įstatymams, daro nuostolių teisėtiems šalių komerciniams interesams arba trukdo užtikrinti sąžiningą konkurenciją. Apeliacinis teismas yra konstatavęs, jog reikalauti pateikti gaunamų prekių, paslaugų sutartis ir sąskaitas yra neteisėtas ir negali būti pagrįstas, nes tai pažeistų ūkio subjekto komercinę paslaptį¹⁴⁹, o reikalavimas ūkio subjektams pateikti darbo sutarčių kopijas yra perteklinis¹⁵⁰, todėl pirkimo sąlygose perkančioji negali reikalauti minėtų dokumentų, ūkio subjektui pagrindžiant pasiūlymo kainą, įkainius ar taikomą nuolaidą, ar kitą informaciją.

Išvados:

1. Konfidenciali informacija nebūtų laikoma ta, kuri skelbiama vokų su pasiūlymais atplėšimo Viešojo pirkimo komisijos posėdyje.

2. Ūkio subjektui nenurodžius, kuri jo pasiūlyme pateikta informacija yra konfidenciali, perkančioji organizacija pati *ex officio* (savo iniciatyva) turi spręsti, ar kurios nors informacijos atskleidimas nebūtų neteisėtas konfidencialios informacijos pateikimas.

3. Perkančioji organizacija privalo atsisakyti tretiesiems asmenims pateikti informaciją, jeigu ji yra pagrįstai įsitikinusi, jog ši informacija yra konfidenciali ir jos pateikimas kitai šaliai (net nagrinėjant viešųjų pirkimų ginčą) gali pažeisti konkurenciją ir nepagrįstai padidinti kitos šalies konkurencinį pranašumą.

¹⁴⁸ Viešųjų pirkimų įstatymo 41 straipsnio 2 dalies 2) punktas.

¹⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-578/2007.

¹⁵⁰ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 26 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 2-745-253/2010.

4. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES VYKDYMAS

Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, racionalių piniginių lėšų panaudojimu, kurį gali užtikrinti viešųjų pirkimų procedūrų laikymasis. Kaip jau buvo minėta, Civilinio kodekso normos viešųjų pirkimų sutarčių sudarymui taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kito. Europos Teisingumo Teismas yra konstatavęs, jog viešojo pirkimo sutartis – tai atlygintinė sutartis, o sutarties atlygintinumas – tai priešpriešinis atlyginimas, perkančiosios organizacijos ūkio subjektui suteikiamas už patiektas prekes, suteiktas paslaugas ar atliktus darbus¹⁵¹. Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje buvę bylų, kai siūloma pirkimo kaina buvo minusinė (nuolaidų suma viršijo paslaugos kainą), t. y. iš esmės viešojo pirkimo sutartis buvo neatlygintinė, tačiau konkurencijos pažeidimų tais atvejais teismas nekonstatavo¹⁵². Teismas pažymėjo, jog ūkio subjektas viešojo pirkimo sutartimi gali siekti ne tik piniginės ir ne tik tiesioginės finansinės naudos, jis taip pat gali turėti tikslą didinti konkurencingumą ar savo žinomumą, iš viešojo pirkimo sutarties vykdymo gauti netiesioginių pajamų.

Viešųjų pirkimų sutartys sudaromos pagal viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta formą ir turinio reikalavimus. Viešojo pirkimo sutarties formai nustatytas bendrasis rašytinės formos reikalavimas. Šis reikalavimas netaikomas, kai sudaromos sutarties vertė mažesnė nei 10 tūkst. be pridėtinės vertės mokesčio, - tokiu atveju, viešojo pirkimo sutartis sudaroma gali būti ir žodžiu¹⁵³.

Remiantis Viešųjų pirkimų įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 10 punktu, viešojo pirkimo sutarties sudarymu baigiasi pirkimo procedūros, todėl nebegalimi daugiau jokie veiksmai, susiję su pirkimo procedūrų vykdymu.

Viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnis išskiria išimtis, kada sutarties sudarymui netaikomos viešuosius pirkimų reglamentuojančių teisės aktų nuostatos, tačiau kitų sutarčių, kurioms taikomos specialiojo įstatymo nuostatos, viešųjų pirkimų principų ir tikslų įgyvendinimas būtų sudėtingas, jei šalys būtų laisvos keisti viešųjų pirkimų sutarčių sąlygas pagal Civilinio kodekso bendrąsias sutarčių nuostatas.

Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 3 dalis reglamentuoja, jog sudarant pirkimo sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio ūkio subjekto pasiūlymo kaina ir pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytos pirkimo sąlygos. Todėl galioja *pacta sunt servanda* (sutarčių privalomumo) principas, kuris reiškia, kad neatsižvelgiant į tai, kokia įsipareigojimų

¹⁵¹ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-399/98.

¹⁵² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugpjūčio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-592/2009.

¹⁵³ Naudojamos lėšos grindžiamos sąskaitomis faktūromis ar lygiaverčiais dokumentais.

apimtis, su kokiais sunkumais susiduria šalis, sutartis turi būti vykdoma, kai tai yra teisiškai ir fiziškai įmanoma. Net jei patiriami nuostoliai vietoj numatyto pelno, ar įvykdymas tampa bevertis, sutarties sąlygos turi būti gerbiamos ir jomis vadovaujamasi¹⁵⁴. Taigi, apie viešojo pirkimo sutarties sąlygų nekeičiamumą perkančioji organizacija ūkio subjektus iš anksto turi informuoti pirkimo sąlygose, jog šie, pateikiant pasiūlymą sugebėtų įvertinti visą galimą riziką, vykdant viešojo pirkimo sutartį. Tai reiškia, jog sutartį sudaro pirkimo dokumentų sąlygos bei ūkio subjekto pateiktas pasiūlymas, o nenumatytos sąlygos, sudarant sutartį ar ją jau vykdant, į sutartį įrašytos būti negali.

Šiuo reikalavimu perkančioji organizacija netenka teisės savo nuožiūra spręsti dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo, nepaisant, to, jog ūkio subjektas remtųsi Civiliniame kodekse numatytais pagrindais, įskaitant ir numatytais Civilinio kodekso 6.204 straipsnyje, 6.663 straipsnio 6 dalyje, 6.685 straipsnio 2 dalyje, kurie suteikia teisę kreiptis dėl sutarties pakeitimo.

Viešojo pirkimo sutarčių specifiką lemia tai, kad jomis yra siekiama sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai (atlikti pirkimą įgaliojusiai perkančiajai organizacijai) ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Racionalumas galimas tik laikantis visų viešųjų pirkimų principų. Atsižvelgiant į tai, nacionaliniai teismai yra linkę plečiamai aiškinti Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnį ir atsisakyti keisti sudarytas viešojo pirkimo sutartis. Lietuvos apeliacinis teismas nurodė¹⁵⁵, jog Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios sutarčių vykdymo, jų pakeitimo pagrindus ir tvarką, gali būti taikomos tiek, kiek to neapriboja Viešųjų pirkimų įstatymo normos ir paskelbto viešojo pirkimo dokumentai. Pavyzdžiui, teismas nesutiko su apelianto argumentu, jog sudarius pirkimo sutartį ir pasibaigus viešajam pirkimui, šios rūšies sutarčių pakeitimui ir papildymui yra taikomos Civilinio kodekso nuostatos. Teismas, priimdamas sprendimą nekeisti sudarytos sutarties, rėmėsi tuo, jog draudimas sudarant viešojo pirkimo sutartį keisti pirkimo dokumentų ir pasiūlymo sąlygas buvo numatytas Viešųjų pirkimų įstatyme bei pirkimo dokumentuose. Teismas taip pat rėmėsi tuo, jog ūkio subjektas perkančiosios organizacijos prašymu pratęsė pasiūlymo galiojimo terminą tomis pačiomis sąlygomis ilgesniam terminui ir taip prisiėmė riziką dėl galimo kainos pasikeitimo. Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁵⁶ nurodė, kad aplinkybė, jog susitarimu sutartis buvo pakeista ir jos terminas tapo ilgesnis nei buvo numatyta projekte ir pirkimo sąlygose, negali pateisinti laimėjusio ūkio

¹⁵⁴ Official Comments to the 6.2.1 – 6.2.2. articles of the UNIDROIT Principles. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/integralversionprinciples2004-e.pdf> [žiūrėta 2011-02-14].

¹⁵⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-342/2007.

¹⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje 3K-3-458/2007.

subjekto pasiūlymo kainos keitimo, nes, kaip jau minėta, kainos keitimas pirkimo sąlygose nebuvo numatytas, o vėlesnis laimėjusio ūkio subjektų pasiūlymų, ypač kainos, keitimas pažeidžia viešųjų pirkimų principus. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2006 teismas taip pat nekeitė viešojo pirkimo sutarties sąlygų, nurodydamas, kad pirkimo sąlygose buvo nustatyta, kad sutarties projektas yra sudėtinė konkurso sąlygų dalis, kuriame nurodyta, kad pridėtinės vertės mokestis yra įskaičiuojamas į bendrą sutarties kainą, kuri negali būti didinama visą sutarties galiojimo laikotarpį, todėl ūkio subjektas, dalyvaudamas konkurse, pagrįstai galėjo tikėtis tokios sutarties nuostatų¹⁵⁷.

Europos Teisingumo Teismas yra išaiškinęs¹⁵⁸, jog galiojančios viešojo pirkimo sutarties sąlygų pakeitimai yra naujos sutarties sudarymas, jei jie numato iš esmės skirtingas sąlygas nei nustatytosios pradinėje sutartyje ir taip parodo šalių valią sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų. Viešojo pirkimo sutarties pakeitimas laikytinas esminiu, jei juo numatomos sąlygos, kurios jei būtų numatytos pradinės sutarties sudarymo metu, būtų suteikusios galimybę papildomai dalyvauti kietiems ūkio subjektams, kurie nedalyvavo pirkimo procedūrose, taip pat, jei ekonominė sutarties pusiausvyra pasikeičia ūkio subjekto naudai ar į sutartį įtraukiamas anksčiau nenumatytų prekių tiekimas, paslaugų teikimas ar darbų atlikimas¹⁵⁹. Pavyzdžiui, leidimas ūkio subjektui pakeisti pasiūlytą gaminį, būtų pažeisti Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimai¹⁶⁰. Pažymėtina, jog viešojo pirkimo sutarties keitimo neleidimas apsaugo nuo nesąžiningų ūkio subjektų, kurie siūlytų mažas kainas, siekiant laimėti konkursą ir vėliau, pasinaudojus sutarties keitimo institutu, kainas didintų.

Europos Teisingumo Teismas taip pat yra konstatavęs¹⁶¹, jog perkančiajai organizacijai, norint keisti būsimos viešojo pirkimo sutarties sąlygas dėl susiklosčiusių nenumatytų aplinkybių, perkančiajai organizacijai keistinas sutarties sąlygas ir keitimo pagrindus, kuriais remiantis būtų vykdomas pakeitimas, jau reikėtų nurodyti pirkimo sąlygose. Įgyvendinus šią sąlygą, visi ūkio subjektai, suinteresuoti dalyvauti pirkimo procedūrose, būtų informuoti nuo pat procedūrų pradžios ir lygiateisiškumo principu remiantis, formuotų pasiūlymus. Jei pirkimo sąlygose nėra įtvirtinta tokia galimybė, vėlesnis sudarytos sutarties sąlygų keitimas nėra leidžiamas, išskyrus tokias sutarties sąlygas, kurias pakeitus nebūtų pažeisti šio įstatymo 3 straipsnyje nustatyti principai ir tikslai ir tokiems pirkimo sutarties sąlygų pakeitimams yra gautas Viešųjų pirkimų

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2006.

¹⁵⁸ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje Nr. C-337/98.

¹⁵⁹ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-454/06.

¹⁶⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-290/2007.

¹⁶¹ Europos Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje Nr. C-496/99.

tarnybos sutikimas¹⁶². Ši sąlyga atsirado tik 2008 m. rugsėjo 15 d. Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitime¹⁶³, nors dar anksčiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išreiškė nuomonę¹⁶⁴, kad Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintas kategoriškas draudimas keisti sudarytą viešojo pirkimo sutartį, yra Civilinio kodekso nuostatų pažeidimas. Tačiau Viešųjų pirkimų įstatyme numatytas pirkimo sutarties sąlygų keitimas galimas tik labai išimtiniais atvejais, pavyzdžiui, kai ūkio subjektas yra reorganizuojamas ir perduoda savo veiklą, susijusią su sudarytos sutarties vykdymu, po reorganizavimo įsteigtam asmeniui¹⁶⁵.

Vilniaus apygardos teismas yra konstatavęs¹⁶⁶, jog pirkimo objekto kaina, nustatyta viešojo pirkimo procedūros būdu, sutarties vykdymo eigoje keičiama daugiau negu dvigubai, yra akivaizdus ne tik imperatyvus reikalavimas, nustatyto Civilinio kodekso 6.380 straipsnyje pirkti paslaugas viešojo pirkimo sutarties pagrindu, pažeidimas bei Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyto imperatyvus draudimo keisti sutartį jos galiojimo laikotarpiu, pažeidimas, tačiau ir imperatyvių viešojo pirkimo procedūros, sutarčių sudarymo bei jų vykdymo viešajame sektoriuje, principų pažeidimas. Teismo bylos nagrinėjamu atveju sutartis buvo pakeista iš esmės, nes paslaugų kaina buvo padidinta daugiau negu du kartus, todėl teismas tokį sutarties pakeitimą pagrįstai traktavo kaip pagrindą pripažinti sandorį negaliojantį, remiantis Civilinio kodekso 1.80 straipsnio 1 dalimi. Tai reiškia, jog sutarties sąlyga, pakeičianti paslaugos kainą sutarties vykdymo laikotarpiu, negali sukelti teisinių pasekmių, nepriklausomai nuo to, dėl kieno kaltės buvo sudarytas negaliojantis sandoris, ar šalys tokią sutartį vykdė, kokia buvo šalių tarpusavio bendradarbiavimo praktika.

Sutarties objekto kaina yra viena iš pagrindinių viešojo pirkimo sutarties sąlygų ir viešojo pirkimo tikslų, todėl pirkimo sąlygose ir viešojo pirkimo sutartyje visad tikslinga nustatyti sąlygą, jog tais atvejais, jei įstatymais bus pakeisti tiesiogiai su kaina susiję mokesčiai (pridėtinės vertės ar panašiai) ar įvesti nauji, ji bus keičiama atitinkama dalimi atsižvelgiant į kainos sudėtyje esančio mokesčio dalį, pridedant naują mokestį¹⁶⁷. Taip pat pirkimo sąlygose ir viešojo pirkimo sutartyje siūlytina numatyti pačios kainos (įkainių) perskaičiavimą, kainoms

¹⁶² Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 8 dalis.

¹⁶³ Viešųjų pirkimų įstatymas// Valstybės žinios. 2008. Nr. I-1491.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2007.

¹⁶⁵ Jurgelevičienė S. Viešųjų pirkimų įstatymo naujovės // Viešieji pirkimai. Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis. 2008 m. liepa Nr. 3 (28) http://www.vpt.lt/admin/uploaded/IB2008_03.doc [žiūrėta 2011-02-14].

¹⁶⁶ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 10 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 2A-37-516/2010.

¹⁶⁷ Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2008 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. 1S-89 „Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2003 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. 1S-21 „Dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių kainodaros nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

(įkainiams) pakitus konkrečia procentine išraiška. Toks perskaičiavimas, galėtų vykti, pavyzdžiui, remiantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento viešai skelbiama informacija¹⁶⁸.

Pažymėtina, jog kainos pakeitimas dėl nacionalinės valiutos konvertavimo į eurus nebūtų laikomas esminiu viešojo pirkimo sutarties pakeitimu. Tokie kontrahentų veiksmai būtų laikomi tik sutarties pritaikymas prie pakitusių išorės sąlygų, jei sumos eurais suapvalinamos pagal galiojančias nuostatas¹⁶⁹. Pirminėje sutartyje nustatytų kainų pakeitimas būtų tada, kai kainų, konvertuotų į eurus, suapvalinimas viršytų tai, ką leidžia Tarybos reglamentas 1103/97. Taigi, sutarties kainų konvertavimas į eurus ir jos kainų dydis gali būti koreguojamas nelaikant, kad sudaryta nauja sutartis, tačiau su sąlyga, kad tokie pakeitimai yra pagrįsti ir tai palengvins sutarties vykdymą (pvz., supaprastinant sąskaitų išrašymo procedūras). Sutarties kainos (įkainio) padidėjimas nuo ūkio subjekto priklausomų priežasčių nėra leistinas todėl tokia sutartis turėtų būti nutraukta, o perkančioji organizacija turėtų organizuoti naują pirkimą. Sutarties kainos (įkainių) sumažėjimas neiškraipo konkurencijos kitų ūkio subjektų nenaudai. Tačiau laikomasi nuomonės, jog ir tokiam viešojo sutarties sąlygų pakeitimui reikalingas Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas. Pažymėtina, jog *Presstext*¹⁷⁰ byloje ypatingai akcentuota, jog visad būtina atsižvelgti, kokia situacija yra rinkoje sutarties pakeitimo metu. Jei paskelbus viešąjį pirkimą galimai dalyvautų daugiau ūkio subjektų bei galėtų pasiūlyti žymiai mažesnę kainą ar didesnę nuolaidą, toks pakeitimas (net ir mažinant sutarties kainą) laikytinas neteisėtu.

Darbe minėta, jog sutarties vykdymui ūkio subjektas turi teisę į pagalbą pasitelkti subtiekių, subteikių ar subrangovų pajėgumus, tačiau apie tokių pajėgumų pasitelkimą, ūkio subjektas turi perkančiąją organizaciją informuoti jau pateikiant pasiūlymą. Todėl kontrahento atsiradimas, jei jis nebuvo numatytas pasiūlyme, būtų laikomas kaip vienos iš esminių atitinkamos viešojo pirkimo sutarties sąlygų pakeitimu. Europos Teisingumo Teismas taip pat yra konstatavęs, kad ir subtieko, subteikėjo ar subrangovo keitimas turi būti laikomas esminių sutarties (pasiūlymo) pakeitimu, kuris lemia naujo viešojo pirkimo organizavimo būtinybę, *mutatis mutandis* (priėmus būtinus pakeitimus) taikant *Presstext* byloje suformuotas taisykles¹⁷¹, su sąlyga, kad pasirenkant viešojo pirkimo laimėtoją lemiamos įtakos turėjo tokio subteikėjo, subteikėjo ar subrangovo įvertinimas¹⁷². Ūkio subjektų grupės nariai keičiami taip pat negali būti, remiantis tais pačiais Europos Teisingumo Teismo išsakytais argumentais.

¹⁶⁸ <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280> [žiūrėta 2011-02-17].

¹⁶⁹ 1997 m. birželio 17 d. Tarybos reglamentas (EB) 1103/97 dėl tam tikrų nuostatų, susijusių su euro įvedimu.

¹⁷⁰ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-454/06.

¹⁷¹ 1) Kai iš esmės keičiasi kuri nors iš pagrindinių sutarties šalių (sutarties subjektų pasikeitimas); 2) Kai iš esmės keičiasi pradinės sutarties dalykas (pavyzdžiui, apima daugiau paslaugų nei pradinė sutartis); 3) keičiamas sutarties ekonominis balansas.

¹⁷² Europos Teisingumo Teismo 2010 m. rugsėjo 24 d. sprendimas byloje Nr. C-91/09.

Analogiškai Europos Teisingumo Teismo pasisakyta ir *Wall AG v. Stadt Frankfurt am Main*¹⁷³ byloje, jog subrangovo keitimas laikytinas esminiu sutarties pakeitimu ir reikalauja naujos viešojo pirkimo procedūros, jei pagal *Presstext* išaiškinimą, subtiekęjo, subteikėjo ar subrangovo pasirinkimas buvo vienas iš pagrindinių faktorių, nulėmusių perkančiosios organizacijos konkretaus ūkio subjekto pasirinkimą. Kitaip tariant, tais atvejais, kai subtiekęjo, subteikėjas ar subrangovas buvo nurodytas ūkio subjekto pasiūlyme, o pirkimo dokumentuose jiems buvo keliama reikalavimai, manytina, kad informacija apie subtiekęją, subteikėją ar subrangovą parinkimą turėjo įtakos laimėjusio ūkio subjekto parinkimui, todėl subtiekęjo, subteikėjo ar subrangovo pakeitimas laikytinas esminiu sutarties pakeitimu. Tokiu atveju, perkančiajai organizacijai pirkimo sąlygose ir viešojo pirkimo sutartyje tikslinga būtų nusimatyti subtiekęjų, subteikėjų ar subrangovų keitimą į naujus, tačiau ne mažesnės kvalifikacijos nei buvo reikalaujama pirkimo sąlygose. Atkreiptinas dėmesys, jog nuo 2011 m. sausio 1 d. Viešųjų pirkimų įstatymas¹⁷⁴ nereglamentuoja sutarčių keitimo tvarkos, kurių vertė nėra didesnė kaip 10 tūkst. be pridėtinės vertės mokesčio. Siekiant pakeisti tokios vertės viešojo pirkimo sutartį, Viešųjų pirkimų tarnybos leidimas jau nebereikalingas.

Taigi, remiantis Europos Teisingumo Teismo išaiškinimais, viešojo pirkimo sutartis gali būti keičiama, jei yra užtikrinamas lygiateisiškumo principo įgyvendinimas. Priešingu atveju, pirminių sąlygų turinys būtų iškreiptas ir neišvengiamai taip būtų pažeisti lygiateisiškumo ir skaidrumo principai, nes nebūtų užtikrintas viešojo pirkimo sąlygų vienodumas ir procedūrų objektyvumas¹⁷⁵.

Nors viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo reglamentavimas nuolatos kinta, yra tobulinamas atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktus bei formuojamą teisminę praktiką, tačiau šis reglamentavimas nėra tobulas, nes dažnai susiduriama su situacijomis, kai nėra aišku, ar atlikus tam tikrus sutarties pakeitimus, tie pakeitimai nebūtų laikomi esminiais sutarties pažeidimais. Pavyzdžiui, dėl nenumatytų aplinkybių (nepalankios oro sąlygos) pailgėja darbų atlikimo terminas, bet sutarties kaina nepakinta. Remiantis, Viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais, tokia sutartis pažeistų skaidrumo bei lygiateisiškumo principus, kadangi vykdoma sutartis nebeatitiktų pirkimo sąlygų bei pirminių viešojo pirkimo sutarties sąlygų, o rangovai, nepateikę pasiūlymų dėl trumpo sutarties vykdymo termino, būtų juos pateikę, jei būtų žinoję, kad sutarties terminą yra kur kas ilgesnis. Tačiau remiantis Civilinio kodekso 1.5 straipsnyje įtvirtintais principais, dėl tokių nenumatytų aplinkybių pripažinti viešojo pirkimo sutartį niekine ir negaliojančia būtų netikslinga. Kita vertus, rangovas, teikdamas

¹⁷³ Europos Teisingumo teismo 2010 m. liepos 7 d. sprendimas byloje Nr. C-229/08.

¹⁷⁴ Viešųjų pirkimų įstatymas// Valstybės žinios. 2010. Nr. 25-1174.

¹⁷⁵ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje Nr. C-496/99.

pasiūlymą, sutiko su visomis pirkimo sąlygomis ir prisiėmė visą įmanomą riziką, kas reiškia, jog turėjo numatyti ir nepalankias oro sąlygas darbų atlikimui. Taigi, tai viena iš daugelio situacijų, kuri nėra reglamentuota, tačiau, vykdant viešojo pirkimo sutartis, būna dažna. Tai tik parodo, jog viešųjų pirkimų sutarčių vykdymas nėra sureguliuotas iki galo ir jam trūksta aiškumo. Šią situaciją advokatas dr. D. Soloveičikas siūlo spręsti Viešųjų pirkimų įstatyme apibrėžiant išimtį, jog „esant ypatingoms sąlygoms, kurių ūkio subjektas nei galėjo kontroliuoti, nei galėjo numatyti, t. y. esant Civilinio kodekso 6.204 straipsnio 2 dalies. taikymo prielaidoms, viešojo pirkimo sutartis teismo¹⁷⁶ sprendimu gali būti pakeista. Toks reguliavimas gali būti labai svarbus, nes įtvirtinus draudimą keisti viešojo pirkimo sutartis bei atsiradus *rebus sic stantibus* taikymo prielaidoms, ūkio subjektai turėtų teisę remiantis CK 6.204 straipsniu nutraukti viešojo pirkimo sutartis, o tokiu atveju nebūtų pasiekiami Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies tikslai“¹⁷⁷. Advokatas dr. D. Soloveičikas Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 3 dalį siūlo papildyti atskira dalimi, kuri galėtų būti tokia: „Pirkimo sutartis po jos sudarymo gali būti pakeista iš esmės pasikeitus sutarties vykdymo aplinkybėms, esant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio 2 dalies sąlygoms ir laikantis Viešųjų pirkimo įstatymo 3 straipsnyje numatytais principais“¹⁷⁸. Darbo autorė taip pat pritaria minėtam siūlymui, kadangi ūkio subjektui Civilinio kodekso 6.204 straipsnyje numatytais atvejais neleidžiant keisti viešojo pirkimo sutarties, tikėtina, tikėtina, jog ūkio subjektas, nepakeitus sutarties sąlygų, bus labiau suinteresuotas nutraukti sudarytą sutartį ar net sumokėti dėl sutarties pažeidimo netesybas, tačiau prekių, paslaugų ar darbų tiekimą nutraukti.

Viešųjų pirkimų įstatymas reglamentuoja, jog sudaromos sutarties terminas negali būti ilgesnis kaip treji metai, išskyrus išimtis, nustatytas 2006 m. gegužės 5 d. Vyriausybės nutarime Nr. 432 „Dėl viešojo pirkimo pardavimo sutarčių, sudaromų ilgiau kaip 3 metams, terminų nustatymo kriterijų ir atvejų, kuriais gali būti sudaromos tokios sutartys aprašo patvirtinimo“. Vykdant viešąjį pirkimą, pirkimo būdas ir sudaromos viešojo pirkimo sutarties trukmė nustatoma, vadovaujantis Europos Sąjungos direktyva 2004/18/EB 9 straipsnio 1 dalimi, Viešųjų pirkimų įstatymo 9 straipsniu. Pažymėtina, jog sutarties vertė apskaičiuojama, remiantis visa mokėtina suma be pridėtinės vertės mokesčio, kurią yra įvertinusi perkančioji organizacija. Apskaičiuojant sutarties vertę, atsižvelgiama į visą numatomą sumą, įskaitant visas galimas pasirinkti galimybes ir sutarties pratęsimus. Europos Teisingumo Teismo *Auroux*¹⁷⁹ byloje išaiškinta, jog tam, kad būtų nustatoma sutarties vertė, turi būti vertinama visa sutarties vertė

¹⁷⁶ Taip pat ir Viešųjų pirkimų tarnybos.

¹⁷⁷ Soloveičikas D. ir kt. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija: Studija / Užsakovas: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc> [žiūrėta 2011-02-14].

¹⁷⁸ Ten pat.

¹⁷⁹ Europos Teisingumo 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-220/05.

žiūrint iš potencialaus ūkio subjekto požiūrio, įskaitant ne tik tas sumas, kurios bus mokamos perkančiosios organizacijos, bet ir tas, kurios gautinos iš trečiųjų asmenų. Taigi, pagal Europos Teisingumo Teismo formuojamą praktiką, viešojo pirkimo sutarties vertės nustatymo vektoriaus pradžia yra ne perkančiosios organizacijos *ex ante* (ankščiau) vertinimas, bet jau atsiliepusių į kvietimą dalyvauti pirkime viešojo pirkimo ūkio subjektų teikiamas konkrečių darbų, prekių ar paslaugų ekonominis įvertinimas. Todėl, autorės nuomone, minėtame nutarime perkančiajai organizacijai palikta galimybė sudaryti viešojo pirkimo sutartį ilgiau nei trejiems metams, bet nereglamentuojant galimo maksimalaus tokios sutarties termino, yra ydinga viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtintiems principams bei tikslams. Kartą įvykdžiusi pirkimą mažos vertės apklausos būdu, bus laikoma, jog jis įvykdytas teisėtai, jei per vykdomos sutarties metus nebus viršyta nustatyta pirkimo vertės riba. Tačiau jei viešojo pirkimo sutartis minėto pirkimo bus tęsiama ir antrus metus, galimai, bus pažeistas Viešųjų pirkimų įstatymo 9 straipsnis, nes susumavus vykdomos sutarties vertę, paaiškėtų, jog, esant tokio pirkimo vertei, turėjo būti pasirinktas visiškai kitas pirkimo būdas, o pats pirkimas viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų tvarka privalėtų būti jau skelbiamas. Pavyzdžiui, įvykdžius leidžiamą pirkimą 2006 metais, kurio metinė vertė yra apie 100 tūkst. litų ir vykdant viešojo pirkimo sutartį, jau 2008 metais būtų laikoma, kad toks pirkimas turėjo būti skelbiamas nacionaliniuose leidiniuose¹⁸⁰, o dar po kurio laiko, sutarties vertė viršytų ir tarptautinių pirkimų ribas, kas pasėkioje būtų šiurkščiai pažeistos viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nuostatos. Sprendžiant minėtą situaciją, Vyriausybės nutarimą autorė siūlytų keisti, jame įtvirtinant reglamentavimą, jog sutartis vykdoma gali būti tokį terminą, kol nėra viršyta pirkimo būdo vertė, pagal kuri buvo atliktas pirkimas ir sudaryta viešojo pirkimo sutartis. Pavyzdžiui, jei viešojo pirkimo sutartis sudaryta, atlikus mažos vertės pirkimą, tokią sutartį vykdyti galima būtų tol, kol vykdomos sutarties visa vertė neviršytų 100 tūkst. litų be pridėtinės vertės mokesčio. Toks tokių viešųjų pirkimų sutarčių reguliavimas užtikrintų viešųjų pirkimų tikslų įgyvendinimą, nebūtų pažeisti pagrindiniai principai.

Išvados:

1. Viešojo pirkimo sutartis – tai atlygintinė sutartis, o sutarties atlygintinumas – tai priešpriešinis atlyginimas, perkančiosios organizacijos ūkio subjektui suteikiamas už patiektas prekes, suteiktas paslaugas ar atliktus darbus
2. Sudarant ir vykdant pirkimo sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio ūkio subjekto pasiūlymo kaina ir pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytos pirkimo sąlygos.

¹⁸⁰ Apie pirkimus skelbiama Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir iki 2012-01-01 „Valstybės žinios“ priede „Informaciniai pranešimai“.

3. Viešojo pirkimo sutarties sąlygų pakeitimai laikytini naujos sutarties sudarymu, jei jie numato iš esmės skirtingas sąlygas nei nustatytosios pradinėje sutartyje ir taip parodo šalių valią sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų. Tokios sutarties pakeitimai pažeidžia viešųjų pirkimų principus bei laikomi niekiniais.

4. Perkančiajai organizacijai, norint keisti būsimos viešojo pirkimo sutarties sąlygas dėl susiklosčiusių nenumatytų aplinkybių, keistinas sutarties sąlygas ir keitimo pagrindus, kuriais remiantis būtų vykdomas pakeitimas, jau reikėtų nurodyti pirkimo sąlygose. Viešojo pirkimo sutartis gali būti keičiama, jei yra užtikrinamas lygiateisiškumo principo įgyvendinimas.

5. Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 3 dalį siūlytina papildyti atskira dalimi, kuri numatytų, jog pirkimo sutartis po jos sudarymo gali būti pakeista iš esmės pasikeitus sutarties vykdymo aplinkybėms, esant Civilinio kodekso 6.204 straipsnio 2 dalies sąlygoms ir laikantis Viešųjų pirkimo įstatymo 3 straipsnyje numatytais principais.

6. 2006 m. gegužės 5 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 432 „Dėl viešojo pirkimo pardavimo sutarčių, sudaromų ilgiau kaip 3 metams, terminų nustatymo kriterijų ir atvejų, kuriais gali būti sudaromos tokios sutartys aprašo patvirtinimo“ turėtų būti papildytas sąlyga, kad viešojo pirkimo sutartis vykdoma gali būti tokį terminą, kol nėra viršyta pirkimo būdo vertė, pagal kurį buvo atliktas pirkimas ir sudaryta viešojo pirkimo sutartis.

5. ŪKIO SUBJEKTŲ TEISIŲ GYNIMO PRIEMONIŲ SISTEMA: LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

Į nacionalinius teisės aktus perkėlus direktyvą 2007/66/EB¹⁸¹ dėl viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo veiksmingumo didinimo, iš esmės pasikeitė Viešųjų pirkimų įstatymo V skyrius. Skyrius papildytas buvo naujais pretenzijų perkančiajai organizacija ir ieškinio pateikimas teismui terminais, įtvirtintas 15 dienų viešojo pirkimo sutarties sudarymo atidėjimo terminas ir kiti privalomi pirkimo procedūros sustabdymo atvejai¹⁸². Nustatyti ilgesni senaties terminai perkančiosios organizacijos sprendimams ir veiksams ginčyti, bei įtvirtinta ūkio subjektų teisių gynimo priemonių sistema, apimanti laikinasias apsaugos priemones, perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų sprendimų panaikinimą, žalos atlyginimo klausimą, viešojo pirkimo sutarties pripažinimą negaliojančia.

Laikinių apsaugos priemonių taikymas dėl 1) pirkimo procedūrų sustabdymo¹⁸³, 2) perkančiosios organizacijos priimto sprendimo vykdymo sustabdymo¹⁸⁴ ar 3) sudarytos sutarties vykdymo sustabdymo¹⁸⁵, užtikrinama ūkio subjekto teisėtus interesus bei leidžia tikėtis jam palankaus teismo sprendimo vykdymo požiūriu. Todėl teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali imtis laikinių apsaugos priemonių, jeigu jų nesiėmus teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų arba pasidarytų nebeįmanomas¹⁸⁶. Taigi, laikinių apsaugos priemonių taikymas yra itin aktualus tais atvejais, kai ūkio subjektas neturi realių galimybių įrodyti jo patirtos žalos dydžio arba tai, jog viešąjį konkursą jis tikrai būtų laimėjęs, t. y. tais atvejais, kai jis negali efektyviai įgyvendinti savo teisių į patirtos žalos atlyginimą¹⁸⁷.

Iki Viešųjų pirkimų įstatymo 2010 m. kovo 2 d. pakeitimo įsigaliojimo, teismai laikinąją apsaugos priemonę viešojo pirkimo procedūrų sustabdymui taikydavo, vadovaudamiesi ekonomiškumo principu. Perkėlus direktyvą 2007/66/EB į Viešųjų pirkimų įstatymą, buvo įtvirtinta, kad teismas priima motyvuotą nutartį dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo, vadovaudamasis ekonomiškumo ir efektyvumo principais bei viešojo interesu. Teismų

¹⁸¹ 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo.

¹⁸² Viešųjų pirkimų įstatymo 94¹ straipsnio 1 dalis, 95 straipsnio 2 dalis.

¹⁸³ Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnio 1 dalies 1 punktas, Civilinio proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalies 6 punktas.

¹⁸⁴ Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnio 1 dalies 1 punktas, Civilinio proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalies 6-7 punktai.

¹⁸⁵ Viešųjų pirkimų įstatymo 95 straipsnio 1 dalis.

¹⁸⁶ Civilinio proceso kodekso 144 straipsnio 1 dalis.

¹⁸⁷ Arrowsmith, S., *The Law of Public and Utilities Procurement*, Sweet and Maxwell, 2005, P. 1417.

praktikoje laikomasi nuostatos¹⁸⁸, jog ekonomiško principas įpareigoja parinkti tokią laikinąją apsaugos priemonę ar kelias priemones, kurios maksimaliai užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą ir minimaliai ribotų atsakovo interesus bei neviršytų pareikštų reikalavimų sumos¹⁸⁹. Efektyvumo principo reikšmė yra efektyvus, operatyvus ir nedeklaratyvus ūkio subjektų pažeistų teisių gynimas tiek iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo momento, tiek ir ją sudarius. *Alcatel* byloje¹⁹⁰ Europos Teisingumo Teismas nurodė, kad direktyvos dėl ūkio subjektų teisių gynimo turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad būtų sudaromos sąlygos ūkio subjektams ginčyti visus perkančiųjų organizacijų sprendimus ir/ ar veiksmus, kuriais pažeidžiamos ūkio subjektų teisės ir teisėti interesai. Laikinosios apsaugos priemonės gali būti netaikomos, jei tai pažeistų viešąjį interesą. Jos taip pat gali būti panaikintos, jei tokių priemonių pritaikymas darytų žalą visuomenei ar jos daliai, darytų neigiamą įtaką žmonių gerovei¹⁹¹. Lietuvos apeliacinis teismas yra konstatavęs, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas visų pirma turi užtikrinti viešojo intereso apsaugą ir tik po to būtų siekiama ginčo šalių tarpusavio interesų pusiausvyros išlaikymo¹⁹². Europos Teisingumo Teismo išaiškinimais¹⁹³, svarbu atkreipti į pažeidimo esmingumą ir laikinosios apsaugos priemonės taikymo skubumą. Tai reiškia, jog prašydamas taikyti laikinąją apsaugos priemonę asmuo privalo nurodyti bei įrodyti, jog buvo padarytas esminis bei akivaizdus pažeidimas ir yra būtinas skubus šio asmens interesų užtikrinimas – laikinųjų apsaugos priemonių taikymas. Dažnai perkančioji organizacija (atsakovas), teismui sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, teikia argumentus, jog dėl pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių nebus laiku įsisavinti Europos Sąjungos skiriami asignavimai. Tačiau šiuo klausimu aiškios pozicijos laikosi Lietuvos apeliacinis teismas, teigdamas, jog „netgi tais atvejais, kai projektas, dėl kurio vykdomas viešasis pirkimas, yra visiškai ar iš dalies finansuojamas iš Europos Sąjungos lėšų, laikinoji apsaugos priemonė gali būti taikoma tiek, kiek atsakovas nenurodo konkrečių argumentų bei nepateikia įrodymų, kurie patvirtintų, kad taikoma laikinoji apsaugos priemonė iš tiesų sukliudys laiku panaudoti paramos lėšas“¹⁹⁴.

¹⁸⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 vasario 22 d. nutartis, priimta civilinėje byloje 2-148/2007; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1229/2010.

¹⁸⁹ Civilinio proceso kodekso 145 straipsnio 2 dalis.

¹⁹⁰ Europos Teisingumo Teismo 1999 m. spalio 28 d. sprendimas Nr. C-81/98.

¹⁹¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1474/2010.

¹⁹² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-876/2010.

¹⁹³ Europos Teisingumo teismo 1994 m. balanzio 26 d. sprendimas Nr. C-272/91.

¹⁹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-147/2008.

Remiantis Lietuvos apeliacinio teismo išaiškinimu¹⁹⁵, laikinoji apsaugos priemonė yra dalis pirkimo procedūrų. Tokie išaiškinimai pateikti, remiantis Viešųjų pirkimo įstatymo 7 straipsniu, kuriame įvardytos sąlygos, kada laikoma, jog viešojo pirkimo procedūros jau baigtos. Ir atvirkščiai, nėra pagrindo taikyti laikinas apsaugos priemones dėl viešojo pirkimo pabaigos¹⁹⁶.

Aptariant neigiamus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo aspektus perkančiosios organizacijos atžvilgiu, pažymėtina, jog sustabdžius pirkimo procedūrą perkančioji organizacija gali prarasti galimybę įsisavinti jai skirtus asignavimus, laiku įsigyti joms reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, kyla rizika dėl viešojo intereso pažeidimo¹⁹⁷. Tokie veiksmai daro neigiamą įtaką šalies ekonomikai, jos efektyvumui. Todėl Lietuvos apeliacinis teismas ne vienoje byloje yra nurodęs, jog net ir tuo atveju, jei laikinosios apsaugos priemonės nebus pritaikytos, o teismas nustatytų, kad viešojo pirkimo procedūros buvo vykdytos neteisėtai, ūkio subjekto teisės galės būti efektyviai apgintos pasinaudojant teise į žalos atlyginimą¹⁹⁸.

Išvada:

1. Laikinoji apsaugos priemonė yra dalis pirkimo procedūrų, kurios pagalba užtikrinami ūkio subjekto teisėti interesai bei leidžia tikėtis jam palankaus teismo sprendimo vykdymo požiūriu.

¹⁹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1566/2010.

¹⁹⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-528/2009.

¹⁹⁷ Soloveičikas D. ir kt. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija: Studija/ Užsakovas: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc> [žiūrėta 2011-02-10].

¹⁹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis priimta civilinėje byloje Nr. 2-1129/2009. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-780/2009.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados:

1. Viešųjų pirkimų teisiniai santykiai, nepaisant juose dominuojančio viešojo intereso, savo esme, vadovaujantis Civilinio kodekso 1.1, 2.36, 6.380-6.382 straipsniais bei Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi, yra civiliniai teisiniai santykiai. Kadangi viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialaus įstatymo (Viešųjų pirkimų įstatymo), kitų teisės aktų nuostatos šiems santykiams turi būti taikomos subsidiariai, t. y. pirmiausia reikia taikyti galiojančias Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, o kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai Viešųjų pirkimų įstatymas nereguliuoja atitinkamo klausimo arba Viešųjų pirkimų įstatymo normose įtvirtintos blanketinės nuostatos. Negalima Viešųjų pirkimų įstatymo aiškinti ir taikyti taip, kad būtų pažeistos kitų teisės aktų imperatyviosios teisės normos. Šių normų taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų taikymui, nebent Viešųjų pirkimų įstatymas *expressis verbis* (aiškiai) būtų įtvirtintas priešingas reguliavimas.

2. Viešųjų pirkimų įstatymo įtvirtintų principų pažeidimas reiškia imperatyviųjų teisės normų pažeidimą.

3. Viešųjų pirkimų tikslas yra ne tik pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas, bet sudaryti tokią sutartį, kurios pagrindu racionaliai būtų panaudotos tam skiriamos lėšos, plėtojama nacionalinė pramonė ar tam tikri mažiau išvystyti šalies regionai, sprendžiamos užimto ar ekologines problemos, būtų labiau integruotos į visuomenę į tam tikros asmenų grupes.

4. Minimaliais kvalifikaciniais reikalavimais nesiekama jokių kitų tikslų, kaip tik įsitikinti, ar ūkio subjektas yra kompetentingas patikimas ir pajėgus vykdyti pirkimo sąlygas. Kvalifikacijos reikalavimai turi būti tiesiogiai susiję su pirkimo objektu ir proporcingi jam, o nustatant minimalius kvalifikacinius reikalavimus, negali būti dirbtinai ribojama konkurencija. Kvalifikacijos reikalavimai turi būti tikslūs ir aiškūs, juos nustatant turi būti laikomasi viešųjų pirkimų principų.

5. Ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus labiau įgyvendina viešųjų pirkimų principus bei tikslus, nei mažiausios kainos vertinimo kriterijus. Ekonominio naudingumo vertinimo kriterijui trūksta aiškaus reglamentavimo, ypač sudarant viešųjų pirkimų paslaugų sutartis. Siūlytina, vadovaujantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota praktika, kad tokie kriterijai kaip ūkio subjekto kvalifikacija, patirtis ir panašiai, yra galimi, jei jais siekiama įvertinti ne ūkio subjektą, o pasiūlymą. Ir tik šių kriterijų pagalba perkančioji organizacija gali nustatyti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

6. Ūkio subjektui nenurodžius, kokia pasiūlyme pateikta informacija yra konfidenciali, perkančioji organizacija pati *ex officio* (savo iniciatyva) turi spręsti, ar, ūkio subjekto

neįvardintos kaip konfidencialios informacijos atskleidimas nebūtų neteisėtas konfidencialios informacijos pateikimas.

7. Laikinoji apsaugos priemonė yra dalis pirkimo procedūrų, kurios pagalba užtikrinami ūkio subjekto teisėti interesai bei leidžia jam tikėtis palankaus teismo sprendimo vykdymo.

Pasiūlymai:

1. Viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimas nėra leidžiamas, išskyrus tokias sutarties sąlygas, kurias pakeitus nebūtų pažeisti šio įstatymo 3 straipsnyje nustatyti principai ir tikslai ir tokiems pirkimo sutarties sąlygų pakeitimams yra gautas Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas. Atsižvelgiant į tokį reglamentavimą, siūlytina viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimo galimybes numatyti pirkimo sąlygose arba sutarties keitimo institutą papildyti norma Pirkimo sutartis po jos sudarymo gali būti pakeista iš esmės pasikeitus sutarties vykdymo aplinkybėms, esant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio 2 dalies sąlygoms ir laikantis Viešųjų pirkimo įstatymo 3 straipsnyje numatytų principų.

2. 2006 m. gegužės 5 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 432 „Dėl viešojo pirkimo pardavimo sutarčių, sudaromų ilgiau kaip 3 metams, terminų nustatymo kriterijų ir atvejų, kuriais gali būti sudaromos tokios sutartys aprašo patvirtinimo“ prieštarauja viešuosius pirkimus reglamentuojantiems teisės aktams. Siūlytina jį keisti, įtvirtinant jame reglamentavimą, jog sutartis gali būti vykdoma tokį terminą, kol nėra viršyta pirkimo būdo vertė, pagal kurį buvo atliktas pirkimas ir sudaryta viešojo pirkimo sutartis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas// Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.
3. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas// Valstybės žinios, 1996, Nr. 84-2000.
4. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo.
5. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo.
6. 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo.
7. 1992 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo bei kitos Europos Bendrijos teisės nuostatos.
8. 2009 m. liepos 13 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityje, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18EB.
9. 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo.
10. 1997 m. birželio 17 d. Tarybos reglamentas (EB) 1103/97 dėl tam tikrų nuostatų, susijusių su euro įvedimu.
11. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas// Valstybės žinios
12. 1992 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 355 „Dėl prekių (paslaugų) įsigijimo tvarkos biudžetinėse įstaigose“.
13. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2008 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. 1S-89 „Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2003 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. 1S-21 „Dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių kainodaros nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

14. 1992 m. birželio 9 d. nutarimas Nr. 444 „Dėl valstybinio užsakymo konkurso nuostatų, valstybinio užsakymo sutarties nuostatų, valstybinio užsakymo įsipareigojimų nevykdymo nuostolių įvertinimo metodikos patvirtinimo“.
15. 1995 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 510 „Dėl valstybinio pirkimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo“.
16. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas// Valstybės žinios. 1993. Nr. 52-1001.

Specialioji literatūra:

17. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė// 2004.
18. Dambrauskaitė A., Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės// 2009.
19. Rumšienė G., Viešųjų pirkimų principai ir jų taikymas praktikoje// Juristas 2006/11.
20. Rumšienė G., Viešųjų pirkimų įstatymo projekto naujovės// Juristas 2007/12.
21. Rumšienė G., Viešieji pirkimai: ūkio subjektų kvalifikacijos vertinimo ypatumai// Juristas 2007/7-8.
22. Ambrazevičienė R. Viešųjų pirkimų valstybinio reguliavimo politikos raida Lietuvoje // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004, Nr. 59 (51).
23. Viešųjų pirkimų skandalai meta šešėlį ir ant sąžiningų perkančiųjų organizacijų (1)// Juristas 2008/2.
24. V. Dauskurdas, V. Jakštas, D. Soloveičikas. Viešųjų pirkimų skandalai meta šešėlį ir ant sąžiningų perkančiųjų organizacijų (2). Juristas// 2008-3.
25. Jakštas V., Jovaišas K., Viešieji pirkimai// Verslo ir komercinė teisė. 2004/4-5..
26. Bovis, Christopher. The New Public Procurement Regime: A Different Perspective on the Integration of Public Markets of the European Union, (2006) European Public Law, Vol. 12, Issue 1, 74 P.
27. Lasok, KPE; Millet, Timothy; Howard, Anneli, Judicial Control in the EU: Procedure and Principles. Richmond, 2004. 330 P.
28. Arrowsmith, Sue, The Past and Future Evolution of EC Procurement Law: From Framework to common Code// Pub. Cont. IJ, vol. 35, no. 3, 2005, 355 P.
29. Commission interpretative communication on the Community law applicable to public procurement and the possibilities for integrating environmental considerations into public procurement. COM [2001] 274 final.
30. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas, 6-tasis leidimas// 2008.
31. Viešųjų pirkimų tarnybos 2009 m. spalio 16 d. „Dėl pirkimo procedūrų įvertinimo“. Kaišiadorių specialioji mokykla, supaprastintas atviras konkursas „Rekonstravimo darbai“, pirkimo numeris 78058 (rašto Nr. 4S-3955).

Teismų praktika

32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2004.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-180/2005.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-623/2005.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2006.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-435/2007.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2007.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2008.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2008.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-345/2008.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje. Nr. 3K-3-25/2009.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-31.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009.

48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2010.
50. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-55/2005.
51. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. liepos 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-263/2005.
52. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.
53. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-100/2006.
54. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-415/2006.
55. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 25 d. nutartis, priimta civilinėje Nr.2A-389/2007.
56. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr.2A-342/2007.
57. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-290/2007.
58. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-271/2007.
59. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-532/2007.
60. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-565/2007.
61. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-147/2008.
62. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-397/2009.
63. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-780/2009.
64. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugpjūčio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-592/2009.

65. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-780/2009.
66. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-727/2009.
67. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-272/2009.
68. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-804/2009.
69. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo. 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-391/2010.
70. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-442/2010.
71. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-582/2010.
72. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-536/2010.
73. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-761/2010.
74. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-713/2010.
75. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1566/2010.
76. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-784/2010
77. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-1020/2010.
78. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-37-516/2010.
79. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 26 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-745-253/2010.
80. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės. 3 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 2-1462-123/2010.
81. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 28 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 2-2283-360/2009.

82. Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas, priimtas administracinėje byloje Nr. I-2650-244/2009.
83. Europos Teisingumo Teismo 1974 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje Nr. C-41/74.
84. Europos Teisingumo Teismo 1977 m. spalio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-117/76.
85. Europos Teisingumo Teismo 1977 m. spalio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-16/77.
86. Europos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje Nr. C-120/78.
87. Europos Teisingumo Teismo 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-76/81.
88. Europos Teisingumo Teismo 1985 m. kovo 28 d. sprendimas byloje Nr. C-274/83.
89. Europos Teisingumo Teismo 1987 m. liepos 9 d. sprendimas bylose Nr. C-27/86, Nr. C-28/86 ir Nr. C-29/86.
90. Europos Teisingumo Teismo 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje Nr. C-31/87.
91. Europos Teisingumo Teismo 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-188/89.
92. Europos Teisingumo Teismo 1992 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje Nr. C-256/90.
93. Europos Teisingumo Teismo 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje Nr. C-243/89.
94. Europos Teisingumo teismo 1994 m. balandžio 26 d. sprendimas Nr. C-272/91.
95. Europos Teisingumo Teismo 1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje Nr. C-118/95.
96. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje Nr. C-27/98.
97. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. spalio 28 d. sprendimas Nr. C-81/98.
98. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje Nr. C-176/98.
99. Europos Teisingumo Teismo 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje Nr. C-337/98.
100. Europos Teisingumo Teismo 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Nr. C-324/98.
101. Europos Teisingumo Teismo 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje Nr. C-237/99.
102. Europos Teisingumo Teismo 2001 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-223/99.
103. Europos Teisingumo Teismo 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje Nr. C-260/99.
104. Europos Teisingumo Teismo 2001 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje Nr. C-390/98.
105. Europos Teisingumo teismo 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje Nr. C-399/98.
106. Europos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-19/00.
107. Europos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 25 d. sprendimas byloje Nr. C-120/99.
108. Europos Teisingumo Teismo 2002 m. kovo 12 d. sprendimas byloje Nr. C-27/00.
109. Europos Teisingumo Teismo 2002 m. kovo 12 d. sprendimas byloje Nr. C-122/00.
110. Europos Teisingumo Teismo 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje Nr. C-513/99.
111. Europos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje Nr. C-18/01.
112. Europos Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje Nr. C-496/99.
113. Europos Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje Nr. C-496/99.

114. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje Nr. C-21/03 ir Nr. C-34/03.
115. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje Nr. C-314/01.
116. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje C-496/99.
117. Europos Teisingumo Teismo 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-220/05.
118. Europos Teisingumo Teismo 2008 m. sausio 24 d. sprendimas byloje Nr. C-532/06.
119. Europos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06.
120. Europos Teisingumo Teismo 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-454/06.
121. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje Nr. C-538/07.
122. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje Nr. C-376/08.
123. Europos Teisingumo teismo 2010 m. liepos 7 d. sprendimas byloje Nr. C-229/08.
124. Europos Teisingumo Teismo 2010 m. rugsėjo 24 d. sprendimas byloje Nr. C-91/09.
125. Europos Teisingumo Teismo 2010 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje Nr. C-513/09.

Internetiniai šaltiniai

126. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=12118921105&cid=12118921120&sid=1&lan=LT>
[žiūrėta 2010-02-04].

127. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089184506&cid=12118921320&sid=1&lan=LT>
[žiūrėta 2011-02-10].

128. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089635293&kaid=282&lan=LT> [žiūrėta 2011-02-09].

129. Viešųjų pirkimų tarnyba <http://www.socmin.lt/index.php?-1848650414> [žiūrėta 2011-02-10].

130. Soloveičikas D. ir kt. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija: Studija/ Užsakovas: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc> [žiūrėta 2011-02-10].

131. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469044&lan=LT&module=news> [žiūrėta 2011-02-07].

132. European Commission Guide to the Community Rules on Public Works Contracts.

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/guidelines/works_en.pdf [žiūrėta 2011-02-11].

133. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1138611167&cid=1138611761&sid=1&lan=LT>

[žiūrėta 2011-02-11].

134. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=12118921428&lan=LT¬itle=1> [žiūrėta 2011-02-

11].

135. Viešųjų pirkimų tarnyba

<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1138611167&cid=1138611734&sid=1&lan=LT>

[žiūrėta 2011-02-11].

136. Jurgelevičienė S. Viešųjų pirkimų įstatymo naujovės // Viešieji pirkimai. Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis. 2008 m. liepa Nr. 3 (28) http://www.vpt.lt/admin/uploaded/IB2008_03.doc [žiūrėta 2011-02-14].

137. Official Comments to the 6.2.1 – 6.2.2. articles of the UNIDROIT Principles

<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/integralversionprinciples2004-e.pdf> [žiūrėta 2011-02-14].

Pravdiukaitė I. Viešieji pirkimai. Sutarčių sudarymas ir vykdymas. Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. A. Rudzinskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011 – 71 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo ir jų vykdymo teisinio reguliavimo veiksmingumas. Taip pat analizuojamos pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria perkančiosios organizacijos siekdamos sudaryti viešojo pirkimo sutartį bei sėkmingai ją įvykdyti. Pateikiama aktuali su viešųjų pirkimų sutarčių sudarymu ir vykdymu susijusi teismų praktikos analizė.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, penkios dalys, darbe atliktos teisinės analizės pagrindu suformuotos išvados, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, panaudotos literatūros sąrašas. Pirmame darbo skyriuje nagrinėjamas viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas, nustatoma kokios teisės šakos viešųjų pirkimų sritis priskiriama, kokiems subjektams privaloma viešųjų pirkimų teisė. Antrajame skyriuje nagrinėjama viešųjų pirkimų šerdis – viešųjų pirkimų principai ir pagrindiniai tikslai. Trečiajame skyriuje nagrinėjami pagrindiniai viešojo pirkimo sutarties sudarymo etapai, išryškinamos su šiuose etapuose susiduriamomis kliūtimis. Ketvirtąjį skyrių apima viešojo pirkimo sutarties keitimo galimybių įvertinimas. Penktame skyriuje nagrinėjama vienas iš ūkio subjektų teisių gynimo priemonių sistemų – laikinoji apsaugos priemonė. Kiekvieno skyriuje pabaigoje pateikiamos išvados. Pagrindinės išvados ir pasiūlymai pateikiami darbo pabaigoje.

Pagrindiniai žodžiai: viešieji pirkimai, sutartys, principai, perkančioji organizacija.

Pravdiukaitė I. Public procurement. Contract establishment and execution/ The Final Masters thesis. Civil Law. Supervisor assoc. doc. dr. A. Rudzinskas. – Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2011 – 71 p.

ANNOTATION

In Masters Degree final work there is a public procurement actions analyzed. Analysis is about the main problems, that the buying organizations face when are in need to make a public procurement proposal.

The ending work for Masters Degree consists of introduction and for the record there are five parts that consists of legally approved statements and also there are translations provided to Lithuanian and English speeches. In the first part there is public procurement described as a subject to be legally approved. In the second part there is explanations provided about what consists of the statement – public procurement. The third part consists of what are the main challenges that the proposing organizations face and the possibilities to extract that kind of contract. In the fourth part there is described the possible changes for public procurement actions and the contract matters. The fifth – is all in all - the expression of sign of temporary protection. There is conclusion provided for every part of analysis at the end of the work.

Key phrases: public procurement, contract, principles, contracting organizations.

Pravdiukaitė I. Viešieji pirkimai. Sutarčių sudarymas ir vykdymas. Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. A. Rudzinskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011. – 71 p.

SANTRAUKA

Viešųjų pirkimų reikšmė tampa vis aktualesnė socialinei ir ekonominei Lietuvos bei visos Europos Sąjungos raidai. Išlaidos viešiesiems pirkimams sudaro labai didelę bendrojo vidaus produkto dalį ir šie pirkimai atliekami, naudojant lėšas iš valstybių biudžeto. Vienas pagrindinių viešųjų pirkimų tikslų – laikantis viešųjų pirkimų pagrindinių principų, sudaryti ir įvykdyti viešojo pirkimo sutartį racionaliai panaudojant tam skirtas lėšas. Viešojo pirkimo sutarties sudarymas ir vykdymas yra griežtai reglamentuojamas viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų, tačiau šiame reglamentavime kartais trūksta aiškumo.

Darbe, remiantis Europos Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų praktika, išanalizuoti pagrindiniai viešojo pirkimo sutarties sudarymo etapai: kvalifikaciniai reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai, pasiūlymų konfidencialumo ribos, sudarytos viešojo pirkimo sutarties keitimo galimybės, identifikuotos svarbiausios kliūtys, pateikiamos išvados bei pasiūlymai. Pagrindiniai viešojo pirkimo sutarties sudarymo etapai ir viešojo pirkimo sutarties keitimo galimybės analizuojami, nustatant esamą padėtį, t. y. esamą teisinį reglamentavimą Europos Sąjungos bei Lietuvos nacionaliniais teisės aktais.

Pravdiukaitė I. Public procurement. Contract establishment and execution/ The Final Masters thesis. Civil Law. Supervisor assoc. doc. dr. A. Rudzinskas. – Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2011 – 71 p.

SUMMARY

Public procurement value is becoming more relevant to social and economic development Lithuania and to entire European Union. Expenditure on public procurement creates a significant share of gross domestic product and these purchases are made using funds from the state budget. Public procurement one of the main objectives is in accordance with the basic principles of public procurement is establish and execute a public contract with rational use of funds allocated.

Public procurement contract establishment and execution is strictly regulated by governing public procurement legislation, but this regulation is lack of clarity.

In this study, on the basis of the European Court of Justice and national courts, is analyzed the basic public procurement contract making stages: qualification requirements, the proposal evaluation criteria, proposals confidentiality limits, the possibility to changed a signed public procurement contract, identified the main key obstacles, presented the conclusions and recommendations.

The main public procurement contract phases and public procurement opportunities to change a contract are analyzed, by identifying the current situation, i.e. the existing legal regulation of the European Union and Lithuanian national legislation.